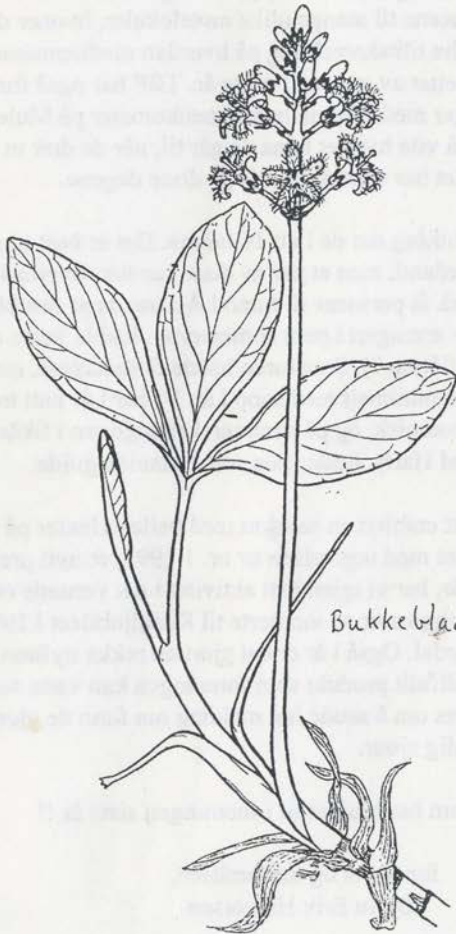
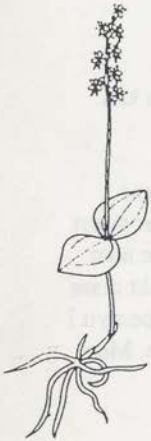

ÅRSRAPPORT 1995

Bukkeblad

Året som er gått....

Årsmøtet nærmer seg, og det er på tide å ta en oppsummering, for foreningen kan igjen se tilbake på et svært innholdsrikt år.

Vi har hatt åtte medlemsmøter med en rekke ulike temaer, dels basert på interne krefter, og dels eksterne foredragsholdere. Oppslutningen om møtene har vært svært god. I år har vi også lagt møtene til mange ulike møtelokaler, hvorav de fleste med betjening. Styret vil gjerne ha tilbakemelding på hvordan medlemmene har likt disse stedene, med tanke på oppsettet av møter til neste år. TBF har også forsøkt noe nytt i år ved at vi har satt opp dager med uformelle sammenkomster på Mule Varde. Men trolig ønsker medlemmene å vite hvilket tema de går til, når de drar ut på ettermiddagen, for frammøtet har vært minimalt på disse dagene.

Det har vært variabel oppslutning om de i alt 16 turene. Det er best oppslutning om turene som arrangeres i Grenland, men et par av disse har hatt overraskende lav deltakelse. F. eks. kom det så få personer til turen i Åsstranda at den ble avlyst i år. Turen til Siktesøya, som ble arrangert i pent sommervær, hadde færre deltakere enn forventet (var folk redd for flåtten?). Soppturen hadde få deltakere, men dette skyldes trolig at det også var minimalt med sopp i år. Vi har i år hatt tre trivelige helgeturer, både sosialt og botanisk, og på sommerekursjonen i Skåne deltok hele 27 personer, en flott uke med Harry Andersson som botanisk guide.

Ellers har foreningen i år fått etablert en seksjon med ballastplanter på Mule Varde. Listera-komiteén har kommet med utgivelsen av nr. 1 1995, et nytt praktnummer. Etter å ha ligget på is noen år, har vi igjen hatt aktivitet i det vernede området med Marisko i Versvika. Utstillingen som vi monterte til Kanaljubiléet i 1992, har også i sommer stått på brygga i Lårdal. Også i år er det gjort en rekke nyfunn av planter til floraatlasset. Dette er et verdifullt produkt som foreningen kan være stolt av og alle TBF's medlemmer oppfordres om å sende inn melding om funn de gjør, slik at det innholdsmessig blir best mulig ajour.

Det sendes en takk til alle som har hjulpet til i foreningen siste år !!

for styret og turkomiteén,
Bjørn Erik Halvorsen

Adresse: Telemark Botaniske Forening, Postboks 625, 3903 PORSGRUNN.

Ballastbed Mule Varde

Referent: Charlotte Bakke.

I år har vi i samarbeid med Porsgrunn kommune fått henvist plass og opparbeidet et ballastbed på Mule Varde. Bedet ligger ved stien som fører ned til stranda. Fullt ferdig vil bedet bestå av minst 30 forskjellige ballastplante-arter. Inntil nå er det skaffet til veie 13 arter, de fleste planter, men også noen som er frøsådd. Disse 13 er; markkarse (*Lepidium campestre*), åkersteinfrø (*Buglossoides arvensis*), apotekerhattost (*Malva sylvestris*), ormehode (*Echium vulgare*), murtorskemunn (*Cymbalaria muralis*), byvortemelk (*Euphorbia peplus*), snegleskolm (*Medicago lupulina*), tunbalderbrå (*Chamomilla suaveolens*), brokkurt (*Herniaria glabra*), stivgaukesyre (*Oxalis fontana*), takfaks (*Bromus tectorum*), mursennep (*Diplotaxis muralis*) og byreseda (*Reseda lutea*).

Det er Roger som har stått for anskaffelse og valg av planter.

Porsgrunn kommune har opparbeidet bedet, det er T.B.F's oppgave å holde det ved like. Det er ikke bare ballastplantene som gror, det gjør også ugraset. Derfor ville det være fint om medlemmene "stiller opp" ved dugnader o.l

Aktivitetsdager på Mule Varde

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

Også i år har vi hatt uformelle sammenkomster på Mule Varde. Temaene har variert mye og enkelte dager har generell meningsutveksling fylt store deler av kvelden.

25. januar var det kun 3 fram møtte, alle medlemmer av styret. Men de kunne til gjengjeld glede seg over en lysbildeserie som Bjørn Erik hadde tatt med seg. Den viste nesten 50 ulike orkidé-arter fra Kreta.

8. februar var det 9 fram møtte (5 fra styret) og praten gikk om forskjellige temaer. Rolf Ergon hadde med bilder fra Dovre-området. Priscilla hadde med kvister i vinterknopp for identifisering.

8. mars var det 6 fram møtte (4 fra styret). Øystein Dalland fra Naturvernforbundet var tilstede og fremla sine planer om en bok om Telemarks natur i anledning naturvernåret. Charlotte viste bilder av vårblomster.

13. september var det 2 fram møtte (begge fra styret). Det har vært en mager sopphest i år, men likevell hadde Charlotte med ca. 20 ulike arter som vi prøvde å bestemme ved hjelp av soppfloraene, deriblandt en jordstjerne.

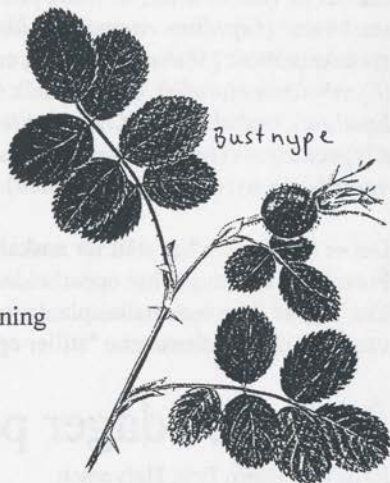
11. oktober. Dette møtet ligger for nær årsmøtet i tid til at det lar seg referere i denne rapporten. Men etter planen skal Olaf ta med seg deler av sitt enorme herbarium og fortelle om plantepressing.

Årsmøtet 1994

Fredag 21.oktober 1994
Grenland folkehøyskole, Eidanger i Porsgrunn

Saksliste

1. Valg av dirigent og referent
2. Styrets beretning
3. Regnskap
4. Årsrapport fra NBF Larvik lokallag
5. Meldinger og regnskap fra Norsk Botanisk Forening
6. Forslag til NBF's årsmøte
7. Eventuelle forslag til TBF's årsmøte
8. Valg
9. Eventuelt

Det var 42 medlemmer tilstede.

Møtet ble åpnet kl.1845 av Bjørn Erik Halvorsen, etter at sakslisten, styrets beretning, regnskapet og årsrapport TBF-94 var delt ut. Roger Halvorsen ble valgt til dirigent og Charlotte Bakke til referent.

Roger leste opp styrets beretning, som kunne fortelle om et år med bra økonomi og stor aktivitet; mange møter, turer, kurs og utstilling. Medlemstallet holder seg stabilt med ca. 260. Beretningen ble godkjent uten kommentarer.

Kassereren, Olaf Svendsen, ba om kommentarer til regnskapet, som i år viste et overskudd på knappe kr. 4.000,-. På spørsmål om hva tilskudd fra Miljøverndepartementet på ca. kr. 1.900,- gjalt, ble det opplyst om at det var tilskudd til mosekurs + inventeringsarbeide i Kragerø-området (ang. Flora-atlas). Regnskapet ble enstemmig godkjent.

Årsrapporten fra NBF Larvik lokallag hadde vi ikke mottatt.

Roger leste så opp årsmelding og regnskap fra Norsk Botanisk Forening. Begge ble godkjent ved applaus. De foreslåtte lovendingene ble enstemmig vedtatt, likeledes forslaget til nytt styre NBF for 1995-96 fra Østfoldavdelingen.

Det var ikke innkommet noen forslag til NBF's årsmøte.

Det forelå heller ingen forslag til TBF's årsmøte.

Deretter leste Karl Eriksen opp valgkomitéens forslag, som alle ble godkjent ved applaus. Styret kommer heller ikke i år til å ha noen formann, og vil bestå av fire styremedlemmer, kasserer + et varamedlem. Listen er som følger:

Styret

Styremedlem	Priscilla Hansen - gjenvalg
Styremedlem	Bjørn Erik Halvorsen - gjenvalg
Styremedlem	Charlotte Bakke - gjenvalg
Styremedlem	Thor Wiersdalen - ny
Kasserer	Olaf Svendsen - gjenvalg
Varamedlem	Roger Halvorsen - ny

Turkomiτέen

Formann	Bjørn Erik Halvorsen - gjenvalg
Medlem	Kjell Thowsen - ny
Medlem	Roger Halvorsen - ny

Listera - redaksjonskomitéen

Priscilla Hansen - gjenvalg
Thor Wiersdalen - gjenvalg
Roger Halvorsen - gjenvalg
Listerakomitéen vil utpeke en ansvarlig redaktør.

Flora - atlas

Petter Eriksen - gjenvalg
Roger Halvorsen - ny

Revisor

Oddveig Skifjeld - gjenvalg

Valgkomité

Anne Vinorum - gjenvalg
Rolf Ergon - ny
Torleif Isaksen - ny

Valgkomitéen hadde vanskeligheter med å finne kandidater til møtekomitéen, og heller ingen av de tilstedeværende på årsmøtet sa seg villige til å stille opp. Dette er en sak som det nye styret må ta seg av.

Under eventuelt ble Kjell Thowsen overrakt et bilde av J. Aasmundstad + et gavekort som takk for sin fremragende innsats ang. arbeidet med Flora-atlasen gjennom mer enn 10 år.

Ragnar Haavaldsen ønsket å rope et hurra for TBF, styret og alle komitéene, og fikk samtlige årsmøtedeltakere med seg på dette.

Møtet ble hevet kl. 1940.

Etter at årsmøtet var avsluttet ble vi servert snitter, bløtkake og kaffe. Kveldens foredrag hadde fått tittelen:

Kretas skjønnheter

ved Harald Stendalen.

Referent: Charlotte Bakke.

At Kreta er et sted botanikk-interesserte stadig vender tilbake til, er lett å forstå utifra de bildene som Harald Stendalen viste oss denne kvelden. Selv har han i en årrekke besøkt øya, og har etterhvert fått med seg flere andre som også har blitt bitt av "Kreta-basillen". Således var bildene vi fikk se, tatt av Grete, Bjørn Erik og Magne, foruten ham selv.

Kreta er 26 mil lang, og 60 km på det bredeste. Den har lenge vært isolert som øy. Dette er grunnen til at her finnes så mange endemiske arter. Totalt er det omtrent 2000 arter på Kreta, hvorav ca. 16% er endemiske.

Harald og hans venner har pleid å bo på vestre del av øya. Derfra har det blitt mye bilkjøring, ofte på svært så kronglete veier, for å komme til botanisk "rike" områder. De fleste plantene vi så bilder av, var funnet i Samaria-ravinen eller på fjellet. Mesteparten av orkidéene vokser ikke i de frodigste områdene, men i ca. 1.200-1.400 m.o.h. På disse høyfjellsslettene ligger det 1-3 m snø om vinteren. Sprøyting av vegetasjonen + overbeiting har gått hardt utover plantelivet mange steder. Men det kan være "blomsterfullt", kommer en over de "rette" områdene.

Under oliventrærne vokste snylterøttene *Orobanche ramosa* i tusentall. *Cytinus* var også en snylteplante i det samme miljøet. Den første endemiske arten vi ble vist, tilhørte ibenholtfamilien (*Ebenus cretica*), som stedvis dekte hele fjellskrenter. I veikantene sto viltvoksnede lupin-arter.

Men det er spesielt orkidéene en blir "opphengt" i på Kreta. De finnes i utrolig mange variasjoner. Bare dette siste året hadde Harald registrert 35 arter. Satyrnøkler, som vi fikk se bilde av, var representert med 4-5 arter på øya. En adskillig sjeldnere art, som han hadde observert 2-3 ganger i årenes løp, het sparris-orkidé. Den er meteren høy, og har lyse blomster. *Ophrys fusca* vokste stedvis i store mengde mengder vest på øya. Vi så også bilde av den elegante *Orchis anatolica*, og en annen art kalt man-orchid (*Aceras anthropophorum*).

Omtrent i de samme omgivelsene som disse orkidéene, fantes frodige enger med hvite og røde *Ranunculus*, og den endemiske *Centaurea*-arter.

Det virket som om alt utav busker og kratt var av det "stikkende" slaget. En kunne nesten trenge vernedrakt for å "forsere" de områdene hvor buskene sto tett. Derfor kunne det være vanskelig å få botanisert i disse traktene. De forskjellige ravinene på øya egnet seg bedre for slike aktiviteter.

Den mest kjente av disse er Samaria-ravinen. En god del turister besøker denne. Det tar 4-6 timer å gå gjennom den 18km lange bekkeløfta. Zaros-ravinen er også velkjent. Langs kantene på disse kløftene vokste der mange interessante og vakre planter. Orkidéartene var tallrike. Vi fikk se den kraftige kjempeorkidé (*Barlia robertiana*), som varierer i grønt og rødt, monkey-orchid (*Orchis simia*), *Orchis quadripunctata* i hvitt og rødt, bumblebee-orchid (*Ophrys bobyliiflora*) og *Ophrys episcopalis*, kanskje den aller fineste flueblomsten på øya. Andre orkidéer som var "foreviget" var *Orchis prisca*, *Ophrys lutea*, *Orchis pauciflora*, *Orchis palustris* som finnes ett sted på Kreta, pyjamasnøkler (*Orchis tridentata*), kretisk skogfrue (*Cephalanthera cucullata*), melkeorkidé (*Orchis lactea*), *Ophrys spruneri* og romeo og julie (*Dactylorhiza sulphurea*). Spesiell var bie-orkidéen (*Ophrys apifera*), med stor blomst og liten stilk. Harald hadde også bilde av en sommerfuglorkidé (*Orchis papilionacea*) med "påsittende" sydeuropeisk svalehale. Som vi vet, har han også som hobby å samle på sommerfugler. Men kretenserne kikket rart på ham da han løp rundt med hoven, det var et uvant "syn" for dem.

Viltvoksende tulipan-arter som gror rett på grusen kan man finne på høyslettene og i ravinene. I lavlandet blomstrer de i jan.-febr., men fra 1000 m.o.h. skjer ikke dette før i mai-juni. *Iris*-arter vi så var også små, fra 5-20 cm høye. Krokus og schilla "fulgte" snøkanten etter som den smeltet. Ellers fantes anemoner (*Anemone coronaria*) i rødt, lilla og hvitt, forskjellige klokker (*Campanula sp.*), den relativt vanlige *Cyclamen cretica* og en anemone som var stedegen, *Anemone heldreichii*.

Kom en på den "rette" tiden, kunne en i fjellveggene i Samaria-ravinen få se en hvit *Coronilla* (*Coronilla globulosa*). Inntrykk gjorde også den over meterhøye, fløyelsaktige og giftige *Arum* (*Dracunculus vulgaris*), som i likhet med sine slektninger hadde en vond lukt. Av andre arter så vi bl.a. *Gladiolus italicus*, en

kongslys som vokser rett ut av fjellveggen (*Verbascum arcturus*), gresset *Briza maxima*, stripelilje og peon.

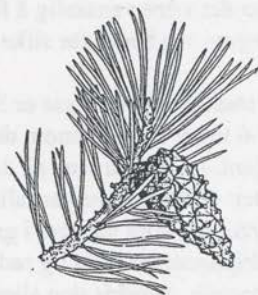
Nå er Kreta mer enn orkidéer. Som vi så, finnes der også flotte strender med god plass, sjarmerende små byer som Chania og restauranter med spennende menyer. Øyas innbyggere var gjestfrie og ærlige, og en kunne gå hvor en ville.

Om høsten er det færre planter i blomst. Men det er tiden da boganvillea kan dekke hele husvegger. Krydderurtene (*Thymus capitatus*) blomstrer i veikanten, likeledes *Cyclamen graecum*, en tidløs-art, *Clematis*, sjøløk, den vakre strandlilje og orkidéen skruaks (*Spiranthes spiralis*).

Det siste bildet viste Harald knelende over en eller annen plante. Det var som om han ba på sine knær om å få komme til Kreta også neste år!

Jeg velger meg...

Mandag 31. oktober 1994
Mobi, Beha-gården
Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

Det er blitt en tradisjon at utvalgte medlemmer får presentere selvvalgte tema på et møte. Denne kvelden var det Kjell Thowsen som skulle få slippe til med et kåseri om sine besøk på Sjælland, og Karl S. Eriksen som skulle fortelle om Skjermplantefamilien. Ca. 20 medlemmer møtte opp for å høre på.

Sjælland

med Kjell Thowsen

Kjell har et mangfoldig bildearkiv, og i dette arkivet er flere hundre bilder tatt på Sjælland, og det var blant disse bildene som han nå hadde plukket ut et utvalg. Sjælland har vide skogsområder, hovedsaklig med bøkeskog og nåleskog, men også mye jordbruksland og spennende kyststrekninger.

Kjell åpnet sitt kåseri med bilder fra strandkanten. Først fra klintene ved Kattegat med bilder av lodnefiol (*Viola hirta*), mahaleb (*Prunus mahaleb*), dvergsmyle (*Aira praecox*) og sandtimotei (*Phleum arenarium*). Litt lenger vest på øya hadde han fotografert gulltorn (*Ulex europaeus*), som er mer eggegul enn den nærstående arten gyvel. Ved Øresundskysten hadde han besøkt et stort fuglereservat, og fra denne turen fikk vi se engelsk skjorbuksurt (*Cochlearia anglica*). Neste stopp ble ved Roskilde

fjord med havbendel (*Spergularia maritima*), en halv meter høy lodnestorkenebb (*Geranium molle*) og muserumpe (*Myosurus minimus*).

Så fortsatte han inn over land. Grib skov er en stor bøkeskog, og herfra hadde han fotografi av både hanblomst og hunblomst av bok (*Fagus sylvatica*), navrelønn (*Acer campestre*), mongolspringfrø (*Impatiens parviflora*), bunkestarr (*Carex elata*), gulltvann (*Lamiastrum galeobdolon*), som er vanlig i hager, stor trollurt (*Circaea lutetiana*), som vokser langs stiene, hagenøkleblom (*Primula elatior*), som her vokser vilt, breiflangre (*Epipactis helleborine*), lundhengaks (*Melica uniflora*) og lundstjerneblom (*Stellaria holostea*).

Så ble det en stopp ved Fredensborg slott, som er sommerslottet til kongefamilien. Vi fikk se poppelalléer ved Esrum sø, legepestrot (*Petasites hybridus*), hvitpestrot (*Petasites albus*), japanpestrot (*Petasites japonicus*), som hos oss finnes ved Ørvik og på Åfoss. Det ble også en tur bortom Karen Blixens Rungstedlund, før turen fortsatte til Fredriksborg, som nå er museum. Herfra fikk vi se buksbom (*Buxus sempervirens*), plener med tusenfryd (*Bellis perennis*), gravveronika (*Veronica filiformis*), som vokste overalt langs plenene, og bergfletteveronika (*Veronica hederifolia*).

Fortsettelsen var en dam som var omkranset av stormjølke (*Epilobium hirsutum*) og med vasspest (*Eloдея canadensis*) og rankpiggeknoopp (*Sparganium emersum*) ute i vannet. Videre fikk vi se grønn engelsk-karse (*Rorippa nasturtium-aquaticum*), storjonsokkoll (*Ajuga genevensis*), hagebergknapp (*Sedum telephium ssp. telephium*), åkerstorkenebb (*Geranium dissectum*), den allestedsnærværende kjempebjørnekjeksken (*Heracleum mantegazzianum*) og pastinakk (*Pastinaca sativa*). Langs vegkantene finnes sikori (*Cichorium intybus*), fliktvetann (*Lamium hybridum*), myktvetann (*Lamium amplexicaule*), tranehals (*Erodium cicutarium*), nonsblom (*Anagallis arvensis*) og fra Midt-Sjælland hadde Kjell et bilde av vårbrunrot (*Scrophularia vernalis*). Fra en urtehage ved Æbelholt kloster så vi bilde av svartgallbær (*Bryonia alba*).

Mellom Roskilde fjord og Isefjord ligger et område med nesten bare skog. Her finnes bl. a. gamle eiketrær. Et av de få områdene i Danmark der heden fortsatt er bevart kalles Rusland. Rudolf Tegnens skulpturmuseum, som finnes i området, er verd et besøk. Fra dette landskapet hadde Kjell valgt ut bilder av sandstråblom (*Helichrysum arenarium*), sandkarse (*Teesdalia nudicaulis*), som sto fint i "trauene", åkermåne (*Agrimonia eupatoria*) og krypbeinurt (*Ononis spinosa ssp. maritima*). Vi så også noen fantastiske områder med stor kubjelle (*Pulsatilla vulgaris*), som blomstrer ved påsketider og som viser fine frøstanddusker ved pinsetider. I skogpartiene kan en være heldig å finne vårvikke (*Vicia lathyroides*) og klatrelerkespore (*Ceratocarpus claviculata*), og det finnes et stort område med einerskog.

Ved en liten å i Rusland hadde Kjell fotografert vasskjeks (*Berula erecta*), vassveronika (*Veronica anagallis-aquatica*), toppstarr (*Carex paniculata*), engmarihand (*Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata*), småvandelrot (*Valeriana dioica*), med sine typiske renninger, stor vassoleie (*Ranunculus peltatus*), med sin spesielle bladform, kåltistel (*Cirsium arvense*), stor vasskjeks (*Sium latifolium*), og vasskarse (*Rorippa amphibia*). Her kan man også oppleve nattergaler, hegrer og fiskeørn.

Neste stopp ble ved Fandens Hul nær Helsingør sentrum. Her finnes myrkongle (*Calla palustris*) og vassblink (*Hottonia palustris*) utenfor takrørkanten (*Phragmites australis*). Vi fikk også se bilde av myrstjerneblom (*Stellaria palustris*).

Fra Arresø fikk vi se bilder av orkidéer. Først myrflangre (*Epipactis palustris*) i et område som i dag er avsperrret, så den svært variable engmarihanden (*Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata*), kongsmarihand (*Dactylorhiza majalis*) og snauflangre (*Epipactis phyllanthes*) som trives i svært mørk skog. Kjell tok også en stopp midt på Sjælland i en trolsk skog med kronglefuruer, fine stier i bøkeskogene og svartspett.

Etter en så rik og varm runde på Sjælland valgte Kjell å bringe oss tilbake til Norge med å vise bilder fra turen til Fyresdal sist sommer, der vi fant en søstermarihand (*Dactylorhiza sambucina*) med rødfarge. En kort stopp i Styggåsen i Brunlanes ble det også med et bilde av røde blåveis (*Hepatica nobilis*). En trivelig runde hadde det vært.

Skjermplantefamilien

med Karl S. Eriksen

Karl hadde valgt en familie som kan være vanskelig å finne ut av. Det er riktignok lett å avgjøre på den skjermformede blomsterstanden at en plante tilhører familien, men innen familien kan en lett gå seg vill i grønnaksplanter, krydderurter og tildels svært giftig arter. På latin heter slekten *Umbelliferae* som betyr 'likner på en skjerm'. Ellers er frøene et viktig identifikasjonshjelpemiddel ved siden av utformingen av småblad, storsvøp (under blomsterskjermen) og småsvøp (under småskjermene).

Karl innledet med kvitrot (*Laserpitium latifolium*) som har eggrunde småblad og er utstyrt med både storsvøp og småsvøp. Den finnes i Telemark i Bamble og Porsgrunn. Så fortsatte han med de to artene i Norge som skiller seg lettest ut, sanikel (*Sanicula europaea*) og strandtorn (*Eryngium maritimum*). Så fikk vi se en art med sukkulente blad fra England, Rock Samphires (*Crithmum maritimum*).

Gulrot (*Daucus carota*) er hos oss i første rekke en dyrket grønnsak, men vi kan også finne den viltvoksende. Den er særpreget ved sitt flikete storsvøp. Kvann finnes i form av to underarter i Norge. Fjellkvann (*Angelica archangelica* ssp. *archangelica*) ble eksportert til Europa alt så tidlig som i vikingtida, der den ble brukt som tilsetning i brennevin og likører. Strandkvann (*A. a.* ssp. *litoralis*) har ikke fått tilsvarende nytteverdi fordi den har bitter smak.

Sløke (*Angelica sylvestris*) har liten anvendelse bortsett fra som blåserør for barn. En mer matnyttig art er jordnøtt (*Conopodium majus*) som finnes på Sørlandet og Vestlandet. Den har en velmakende knoll under jorda. Hundepersille (*Aethusa cynapium*) er svært giftig, og er gjenkjennelig ved at den har tredelt småsvøp og kan finnes i vegkanter i våre kyststrøk.

Et av våre mest plagsomme hagegress er skvalderkål (*Aegopodium podagraria*), som egentlig er en innvandrert til Norge i nyere tid. Ved Høydalsmo og andre steder i Tokke kommune finnes spansk kjørvel (*Myrrhis odorata*) i vegkantene og utmerker seg ved sin anis-smak. Stedvis finnes også rødkjeks (*Torilis japonica*) på våre kanter, og den kan bestemmes ved at den har krokborster på frøene.

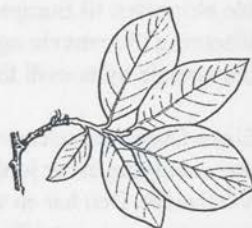
Melkerot (*Peucedanum palustre*) forveksles lett med krusfrø, men kan kjennes igjen ved at den er fuktighetskrevende og er rød nederst på stilken. Krusfrø (*Selinum carvifolia*) vokser tørrere. Hjorterot (*Seseli libanotis*) finnes ikke i Telemark, men en bestand er kjent fra Snarøya i Bærum. Russekjeks (*Conioselinum tataricum*) finnes i Finnmark og er særpreget ved sine store bladslirer. Karl hadde fotografert sitt eksemplar ved Talvik.

Svimekjeks (*Chaerophyllum temulum*) er også en svært giftig art som er innvandret til Norge i nyere tid, men foreløpig lite utbredt. Karl hadde bilde av krokkjørvel (*Anthriscus caucalis*) fra Ôland. Pastinakk (*Pastinaca sativa*) er funnet i forvillet utgave på Herre. Kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzianum*) er også en innvandrert til Norge i nyere tid. Den har en saft som kan gi utslett. I Troms finnes en nærstående art med mer lagstrakte blad som har fått betegnelsen tromsøpalme (*Heracleum laciniatum*).

I Sokrates giftbeger var det skarntyde. Den mer vanlige botaniske betegnelsen på planta i Norge er giftkjeks (*Conium maculatum*), og den finnes blant annet ved kornsiloen på Bølevegen, men er trolig nå på tilbakegang. Selsnepe (*Cicuta virosa*) har bidratt til flere dødsfall i Norge. Den er svært giftig og kjennes lett igjen på rota som er kraftig og inneholder karakteristiske hulrom. I Telemark finnes den blandt annet ved Limikjern.

Det var en spennende vandring i skjermplantenes mangfoldighet som Karl hadde gitt oss denne kvelden. Han har en utrolig plantekunnskap, og illustrerer den med praktfulle bilder fra sine mange botaniske turer.

Kombinert medlemsmøte

Tirsdag 22. nov. 1994.

Mobi i BEHA-gården.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

I årsprogrammet for 1994 var dette møtet annonsert som et syltetøy-møte, der medlemmene kunne ta med eksempler på høstens produksjon. Noe tema ut over dette var ikke bestemt før vi fikk høre at Finn Wischmann hadde holdt et lysbildekåseri på årsmøtet til Larvik lokallag, der hans opplevelser fra et langt botanisk liv var temaet. Dette kåseriet ønsket TBF også å få ta del i, og det ble sendt ut en ekstra innbydelse til medlemmene. Trolig var det en kombinasjon av denne ekstra innbydelsen og det interessante temaet som bidro til at ca. 50 personer møtte opp denne kvelden, noe som trolig er rekord for et medlemsmøte i vår forening.

En botaniker ser tilbake

med Finn Wischmann.

Finn har hatt interesse for naturens vekster helt fra barndommen, og denne kvelden ønsket han å dele bruddstykker fra denne nærmere 70 år lange perioden med oss. Det var nok derfor ingen tilfeldighet at han åpnet med bilder fra indre Oslofjord, først blåveis (*Hepatica nobilis*) fra Nesodden, siden etter hvert med mer uvanlige arter, slik som nyresildre (*Saxifraga granulata*) og gulveis (*Anemone ranunculoides*) ved Sandvikselva.

Men Finn har alltid vært glad i å reise, så det varte ikke lenge før de første minnene fra turer dukket opp. Først med flekkmarihand (*Dactylorhiza maculata*) som han hadde opplevd på en speiderlur til Telemark. Siden fulgte søterot (*Gentiana purpurea*) fra Frøystul, vadderot (*Phyteuma spicatum*) og rødsvæve (*Hieracium aurantiacum ssp. carpathicola*). Det vil føre for langt å nevne alt som ble meddelt oss denne kvelden, men vi fikk f. eks. se revebjelle (*Digitalis purpurea*) fra Sørlandet, høstmarinøkkel (*Botrychium multifidum*) fra en tur over Hardangervidda og fjellfiol (*Viola biflora*) og fjelltettegras (*Pinguicula alpina*) fra Troms.

Så fortsatte Finn med flere fjellbilder. Blant annet av fjelldronning (*Saxifraga cotyledon*) fra en tur i Jotunheimen i 1942, fjellvalmue (*Papaver radicum*) fra Kongsvold og svartkurle (*Nigritella nigra*) fra Drivstua. Vi fikk se et bilde av 40 blomstrende knerot (*Goodyera repens*) på en stor stein som han hadde kommet over på en av turene. Det ble en kort mellomlanding på Billingstad med et foto av fuglerede (*Neottia nidus-avis*), før turen fortsatte tilbake til Jotunheimen med mogop (*Pulsatilla vernalis*) og snøsøte (*Gentiana nivalis*).

Finn har også deltatt på mange studentekskursjoner. De utvalgte minnene fra disse besto av ramsløk (*Allium ursinum*), flueblomst (*Ophrys insectifera*) fra Langesund og skogmarihand (*Dactylorhiza fuchsii*). Videre dukket reinrose (*Dryas octopetala*), myrflangre (*Epipactis palustris*), gulblomstret variant av marisko (*Cypripedium calceolus*) fra Asker, engmarihand (*Dactylorhiza incarnata ssp. incarnata*) fra Jæren og huldreblom (*Epipogium aphyllum*) fra Drangedal opp på skjermen. Finn mener at rød skogfrue (*Cephalanthera rubra*), som han viste oss i form av et eksemplar fra Asker, er Norges vakreste blomst. Vi fikk også se huldregras (*Cinna latifolia*), som foretrekker mørke lokaliteter, og som nå er funnet på 200 steder i Norge.

Så fortsatte turen utenlands. Fra Gotland ble vist maiviva (*Primula farinosa*), myrlilje (*Tofieldia calyculata*), hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*), stor skogfrue (*C. damasonium*) som kan skilles fra hvit skogfru ved at den har store støtteblad under hver blomst, kruttbrenner (*Orchis ustulata*), hjelmnökler (*Orchis militaris*) og gotlandsnökler (*Orchis spitzelii*).

Hjemme i Norge igjen ble det stopp på Hvaler med et bilde av bittergrønn (*Chimaphila umbellata*), i Kalkheia ved Kristiansand med hjortetunge (*Asplenium scolopendrium*) og på Vestlandet med purpurlyng (*Erica cinerea*), på Tromøya i Arendal med engelsk tistel (*Cirsium dissectum*) og sandstarr (*Carex arenaria*) på geledd. En snartur til England brakte *Anagallis tenella* fra sanddynene ved Liverpool og bie-orkidéen (*Ophrys apifera*). En stopp ved Schwarzsee i Tyrol viste en eng av smalmarihand (*Dactylorhiza traunsteineri*).

Finn brakte oss tilbake til Norge igjen med et bilde fra slåtteeogene i Svartdal med tusenvis av søstermarihand (*Dactylorhiza sambucina*). Fra Vestlandet fikk vi se rome (*Narthecium ossifragum*) og klokkelyng (*Erica tetralix*), fra standkanten ved Langesund reinrose (*Dryas octopetala*), fra Homborsund kusymre (*Primula vulgaris*) og lundstjerneblom (*Stellaria holostea*), før turen fortsatte over Kjølen til Östersund med norne (*Calypso bulbosa*) i blomst. Fra Tokke fikk vi se huldrenøkkel (*Bothrychium matricariifolium*) og honningblomst (*Herminium monorchis*), før turen fortsatte til Sørlandet med skogfredløs (*Lysimachia nemorum*), Sunndalen med gjøglerblomst (*Mimulus guttatus*) og Siljan med bråtestorkenebb (*Geranium bohemicum*).

Vi fikk se bilde av rød parasollmose (*Splachnum rubrum*) og ulvelav (*Letharia vulpina*) på en stamme ved Blefjell, før turen fortsatte til Notodden med buesivaks (*Scirpus radicans*), Åmli med flytesivaks (*Isolepis fluitans*) og krypsiv (*Juncus supinus ssp. supinus*) og Hjartdal med hjortetrøst (*Eupatorium cannabinum*).

Finn og Elin har tilbrakt mange ferier i Alpene, og siste del av sitt kåseri viet Finn til disse turene. Først fikk vi se Rostrote Alpenrose (*Rhododendron ferrugineum*) ved Matterhorn, siden Echten Alpenglöckchen (*Soldanella alpina*) fra Rhonedalen, Edelweiss (*Leontopodium alpinum*), Schwefel-Kühchenschelle (*Pulsatilla alpina*), Alpen-Seidelbast (*Daphne alpina*) og den 1 meter høye Åhrige Glockenblume (*Campanula spicata*). Videre Strauss Glockenblume (*Campanula thyrsoides*), med sine gule klokker, Schlauch-Enzian (*Gentianella utriculosa*) med sitt oppblåste beger, medisiplanta Gelber Enzian (*Gentiana lutea*), Punktierter Enzian (*Gentiana punctata*), Stengelloser Enzian (*Gentiana clusii*) med sine 5 cm store klokker, vårkrokus (*Crocus vernus*) en eng på 500 mål med Narzissenblütiges Windröschen (*Anemone narcissiflora*), Gewelltrandige Primel (*Primula marginata*) og Dubys Veilchen (*Viola dubyana*).

Fra Dolomittene fikk vi se Alpenklee (*Trifolium alpinum*), fra Val Gardena den matt-rosa muren Dolomiten-Fingerkraut (*Potentilla nitida*), møllemyrklegg (*Pedicularis comosa*), nyserot (*Veratrum album*), fra Grossglockner Zwergprimel (*Primula minima*) og Kleines Alpenglöckchen (*Soldanella pusilla*) på vei opp gjennom snøen.

Finn hadde vist oss mye fint denne kvelden, mye vi kjente igjen, men også mye vi aldri hadde sett før. Han har 60 år med botanisk historie bak seg og det er bare de mest entusiastiske plantesøkere som har mulighet til å komme i nærheten av den erfaringen han sitter inne med. Hans kåseri denne kvelden var en praktfull spore til å søke videre i naturens mangfold. Han avsluttet med et bilde av slangetunger (*Ophioglossum vulgatum*) ved Blika i Svartdal.

Syltetøyaften

Mange medlemmer hadde tatt med eksempler på syltetøy denne kvelden, og nybakte vafler satte en ekstra spiss på det hele. Som eksempler på syltetøy som få av oss hadde smakt tidligere var kvede, blåbringebær, aprikos (fra egen produksjon) og bjørnebær. Godt var det i hvert fall alt sammen !!

Julemøtet, Dovre-ekskursjonen

Fredag 9. desember 1994.
BEHA-gården.
Referent: Charlotte Bakke.

De 45 medlemmene som kom for å glede seg over bildene fra sommerekursjonen, ble tradisjonen tro møtt med "julepyntede" bord, gløgg og pepperkaker.

Forandring i programmet ble det i.o.m. at Roger gikk ut av styret etter 14 år, d.v.s. like lenge som foreningen har eksistert. Dette ville vi gjerne markere. Øyvind Skauli hadde satt sammen en lysbilde-serie der Roger var hovedpersonen. Den viste glimt fra mange turer, møter og andre hendelser som har "passert" i løpet av T.B.F.'s historie. Øyvind leste også opp selvskrevne vers på rim til Rogers ære. Han ble etterpå tildelt en gave for sin innsats i styret.

Medlemmene i møtekomitéen fikk blomster som takk for vel utført arbeide i året som var.

Før vi gikk over til det annonserte programmet, delte Bjørn Erik ut en svært innholdsrik rapport som han hadde skrevet fra Dovre-turen.

Bjørn Erik var også den første til å vise bilder fra denne turen. Disse var tatt av ham selv og Magne. Innledningsvis fikk vi se Kongsvold Fjeldstue, som var fast tilholdssted for de 12 turdeltakerne. Her fikk de bo i en bygning de hadde helt for seg selv. En trengte ikke gå så langt vekk fra "husveggene" for å finne interessante planter. Like i nærheten vokste nåleputemose (*Plagiopus oederi*). Her var mye beitemarikåpe (*Alchemilla monticola*), en del ballblom (*Trollius europaeus*), skåresildre (*Saxifraga adscendens*) og snøsilde (*S. nivalis*). I grøftekanten fantes Dovrefjellvalmue (*Papaver radicum ssp. ovatilobum*), en variant av fjellvalmue (*P. radicum*). Sibirvalmue (*P. nudicaule*) var også å finne. Den er opprinnelig innplantet, men har forvillet seg. Berggull (*Erysimum hieracifolium*) var også tallrik. Bilder så vi dessuten fra den "gamle" Thekla Resvoll's hage, som lå like ved Kongsvold stasjon.

Søndagens tur gikk mot Bekkelægret. Det en spesielt var på utkikk etter her, var norsk malurt (*Artemisia norvegica*). Det lyktes å oppspore den, men blomstringen var ikke kommet skikkelig i gang ennå, da det var litt tidlig på året. Her var også mange andre planter som "fortjente" å bli fotografert. Tepper av fjellfiol (*Viola biflora*) ved Bekkelægret gjorde inntrykk. Videre så vi fine bilder av dvergsoleie (*Ranunculus pygmaeus*), gullmyrklegg (*Pedicularis oederi*), mogop (*Pulsatilla vernalis*), flere vierarter (*Salix sp.*), bekkesildre (*Saxifraga rivularis*), grannsilde

(*S. tenuis*), snøbakkestjerne (*Erigeron uniflorus ssp. uniflorus*) og nålearve (*Minuartia rubella*). En tur bort til dammen ved Fundin resulterte i funn av smalnøkleblom (*Primula stricta*).

Neste dag var målet å bevege seg mot Søndre Knutshø. En var ikke kommet lenger enn til den gamle Kongeveien, før en fant den andre nøkleblomarten i området; fjellnøkleblom (*Primula scandinavica*). Noe lenger oppe i lia gikk turfølget nesten rett på en moskus. De ble naturlig nok noe oppskaket, men rakk likevel å få fotografert dyret. Turen fortsatte, og høyere oppe, fra området over løvskogen hadde Bjørn Erik tatt med bilder av bleikmyrklegg (*Pedicularis lapponica*), dovrerubloom (*Draba daurica v. dovreensis, D. dovreensis*), gullrubloom (*D. alpina*), bleikrubloom (*D. oxycarpa*), rødsildre (*Saxifraga oppositifolia*), snøsoleie (*Ranunculus nivalis*) og isssoleie (*R. glacialis*). Det var bare 3 stykker som tok seg helt opp til toppen av Søndre Knutshø, men som vi så, ble de belønnet med en fantastisk utsikt.

3. dagen fikk en tillatelse til å kjøre gjennom det militære området ved Hjerkin, og mot Snøheim. Her var lite planter å finne, snøen hadde knapt smeltet. Men et grønt teppe av mose ble nærmere bestemt til å være snøbjørnemose (*Polytrichum sexangulare*). På tilbakevegen, ved Stidåi, ble det tatt bilde av trefingerurt (*Sibbaldia procumbens*), kaldnikkemose (*Pohlia wahlenbergii*), med vanndråper, og gulmjelt (*Astragalus frigidus*) som nettopp var kommet i blomst p.g.a. den siste ukas varme. Fra området ved den gamle kløvvegen til Nidaros, så vi lav-arten rabbeskjegg (*Alectoria ochroleuca*), og norsk vintergrønn (*Pyrola rotundifolia ssp. norvegica, P. norvegica*), fra Hageseter fjellmarinøkkel (*Botrychium borale*).

Onsdagen sto til fri disposisjon. Noen reiste til Oppdal, andre til Hjerkinhø, Sunndalsøra eller Nordre Knutshø. Bjørn Erik besøkte det sistnevnte stedet, alle bildene var herfra. Han hadde fått med seg fjellkvitkurle (*Leucorchis albida ssp. straminea, L. straminea*), blåmjelt (*Astragalus norvegicus*), han- og hunnplante av rynkevier (*Salix reticulata*), og tuesildre (*Saxifraga cespitosa*). Han hadde også tatt bilde av mange lav-arter; safranlav (*Solorina crocea*), kalkheilav (*Cetraria tilesii*), saltlav (*Stereocaulon paschale*), einerlav (*Cetraria juniperina*) og rødberglav (*Xanthoria elegans*).

Torsdagen ble avsatt til besøk rundt Grimsdalen. I vegkanten ved Dalholen vokste klåved (*Myricaria germanica*) og kvitstarr (*Carex bicolor*). Lemenmose (*Tetraplodon minioides*), en moseart som vokser "ut fra" åtsler, fant en på ei myr. Smalnøkleblom (*Primula stricta*) var også ny for turen.

Neste dag reiste en atter mot Bekkelægret. Nå var norsk malurt kommet i blomst, dessuten fikk vi herfra se fjelltettegras (*Pinguicula alpina*) og korallrot (*Corallorhiza trifida*). Ved Dalholen hadde en fått anvist et sted det vokste krypsivaks

(*Trichophorum pumilum*, *Scirpus pumilus*). Dette ble oppsøkt, og arten funnet. Smånøkkel (*Androsace septentrionalis*) var også i det samme området.

På lørdag botaniserte Bjørn Erik seg mot Nordre Knutshø. Av nytt kunne han vise til tinderublom (*Draba cacuminum ssp. cacuminum*) og fjellpyrd (*Diapensia lapponica*).

Før avreise om søndagen ble det tid til å fotografere skåresildre (*Saxifraga adscendens*) og blankbakkestjerne (*Erigeron acer ssp. politus*, *E. politus*) som fantes ved Driva. Med et bilde av denne elva satte Bjørn Erik "sluttstrek" for sin foto-serie.

Så ga Priscilla oss sine inntrykk fra Dovre-turen. Også hun startet opp med å vise Kongsvold Fjeldstue. Dernest var vi "innom" Fjellhagen, som var vel verd å stoppe for.

Priscilla hadde valgt å snakke om fjellplanter generelt, og vise til planter fra Dovre. Forholdene kan virke trøstesløse for fjellplantene, med kulde og til dels dårlig jordsmonn. Likevel finner de levelige kår. En måte de kan "ordne seg" på, er at de vokser i tuer eller puter. Dette høyner temperaturen med et par grader. Læraktige og hårete blader er også en fordel. Det hjelper til med å holde på fuktighet, noe plantene er avhengige av, da de ofte vokser på "tørre" steder. Snø er bra i så måte, den gir både vann og isolerer mot kulde. Berggrunnen har en del å si; kalkrikt, næringsrikt fjell er det beste.

De plantene som vokser høyest oppe, har veldig kort vekstsesong. Hos oss har issoleie (*Ranunculus glacialis*) høyerekorden med 3.270 m.o.h. Fra Grimsdalen så vi flere eksempler på planter som holder seg på høyde med snødekket; reinrose (*Dryas octopetala*) sammen med norsk malurt (*Artemisia norvegica*) og mogop (*Pulsatilla vernalis*), som i mellom-Europa er en lavlandsplante. I tørre bergsprekker kan en finne snøsilde (*Saxifraga nivalis*). Som fjellplanter flest, danner den blomsterknopper om høsten, og er i stand til å blomstre allerede 3 dager etter at snøen er borte. Rødsilde (*Saxifraga oppositifolia*) er også en typisk snøleieplante, likeså bleikrublom (*Draba oxycarpa*).

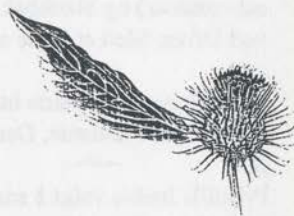
Av "engtyper" har vi bl.a. fjellfiol (*Viola biflora*). I senkninger der det er sol, kan den opptre i tusenvis. Fjellnøkleblom (*Primula scandinavica*) er en annen art, som er endemisk. Fjelltjæreblom (*Lychnis alpina*), som faktisk ikke er klebrig, "oppfører seg" noe rart, da den "liker" spor av tungmetaller i berggrunnen. Den følger årer der slike stoffer forekommer. Fjellsyre (*Oxyria digyna*), som inneholder mye C-vitaminer, foretrekker kalkrikt grusmark. Fjellfrøstjerne (*Thalictrum alpinum*) ell. blåsprett var ikke mye "blå" på det bildet Priscilla hadde tatt av den, derimot var den gul, liten og uanselig. Svartkurle (*Nigritella nigra*) hører også med til "engtypene".

Vegkantene på fjellet kan inneholde mye fint. Langs vegen mot Oppdal kunne Lise og Priscilla nyte synet av rød jonsokblom (*Silene dioica*) i et utall av fargenyanser.

De var ute i "tide", for på tilbakevegen møtte de vegvesenet som var ute og klippet kanter! Som avslutning så vi et bilde fra Magalaupe; en trang kløft som har dannet seg i landskapet.

Etter at kveldens vakre bilder av blomster og landskap var vist, ble det kaffe og kake-servering, før vi helt til slutt stemte i med en allsang som passet bra for oss botanikere.

Blomstrende sommerminner

24. januar 1995.

Skyway, Lasses kafeteria.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

I og med det ikke ble valgt noen arrangementskomité på siste årsmøte, ble 1995 et år der man skulle prøve ut nye lokaliteter. Det var derfor gledelig at 25 personer møtte opp til et møte i Bamble. Lokalene fungerte greit praktisk, men det ble kanskje noe lang avstand over bordene, og dermed noe mindre intimt enn vi var vant med i Beha-gården.

Hele ni personer hadde tatt med seg bilder denne kvelden, og når møteansvarlig summerte opp antall bilder totalt, ble summen omkring 350 stk. Det viste seg å bli en rekke ulike evner og den geografiske spredningen ble etterhvert enorm. Derfor lar det seg desverre ikke denne gang gjøre å referere detaljert fra hver persons kåseri. Men kanskje vi et annet år benytter noen av disse spennende beskrivelsene fra inn- og utland til å bli egne temaer på medlemsmøter.

Tore Kjerra.

Tore Kjerra hadde hovedsaklig hentet sine sommerminner fra Kragerø og tilgrensende kommuner. Men han fortalte også om en tur til Sørlandet. Han åpnet med en saltbendel (*Spergularia salina*) fra Stråholmen. Det ble etter hvert vist en rekke interessante bilder, og jeg vil spesielt nevne kystbergknapp (*Sedum anglicum*) fra Portør, rød skogfrue (*Cephalanthera rubra*) fra Kragerø, landøyda (*Senecio jacobaea*) fra Lista, rødsvæve (*Hieracium aurantiacum*) fra Gofjell, blåmunke (*Jasione montana*) fra Levangsheia, lemenmose (*Tetraplodon minoides*) og blomkålsopp (*Sparassis crispa*) fra Kragerø. Til slutt fikk vi se bilder av en grashoppe som parret seg, hornugle og fiksørn.

Kjell Ådnevik.

Kjell Ådnevik hadde valgt bilder fra sitt hjemdistrikt i Helgeroa, turer i Norge og et høstbesøk på Kreta. Han åpnet med en forvokst gran på Lifjell. Fra sin egen hage viste han bilde av rød lungeurt (*Plumonia rubra*). Fra Homborsund fikk vi se lundstjerneblom (*Stellaria holostea*), narrorkidé (*Orchis morio*) og kusymre (*Primula vulgaris*). Fra Porsgrunn fikk vi se flueblomst (*Ophrys insectifera*). De fleste bildene var likevel hentet fra Kreta. Det er ganske utrolig at det finnes planter i blomst etter 3 solstekte måneder uten regn. Vi fikk bl. annet se oleander (*Nerium oleander*), en timianart med kuleformet blomsterhode (*Thymus capitatus*), en gulblomstret gyllen (*Centaureum maritimum*), en sikori med torner (*Cichorium spinosum*), og fiken (*Ficus caria*). Kjell sluttet med et bilde av strandhyasint (*Urginea maritima*).

Anders Bjørnstad.

Anders Bjørnstad hadde besøkt Borneo og hadde en meget interessant billedserie herfra. Siden referentens botaniske kjennskap til Borneo er et potensielt framtidsprosjekt, blir gjengivelsen av Anders Bjørnstads kåseri svært amputert. Men vi fikk blant annet se en trebregne, flere rhododendron-arter (i alt finnes 27 ulike arter på øya) og kannebærer. Det ble også vist en rekke praktfulle landskapsbilder.

Bjørn Lervik.

Bjørn Lervik hadde hentet bilder fra TBF-turene til Admini og Guslandutmarka. Siden fikk vi se bilder fra turer til Mosjøen, Mandal og Molde. Også her kan vi bare nevne utvalgte eksempler fra billedserien. Fra Guslandutmarka så vi f. eks. strandvortemelk (*Euphorbia palustris*), lundhengaks (*Melica uniflora*) og honningkarse (*Cardaria draba*). Fra Mosjøen fikk vi se en samlig av vintergrønn-arter: Nikkevintergrønn (*Orthilia secunda*), legevintergrønn (*Pyrola rotundifolia*), furuvintergrønn (*Pyrola chlorantha*) og olavsstake (*Moneses uniflora*). Fra Mandal fikk vi se revebjelle (*Digitalis purpurea*) og fra Molde bilder fra Brattvær-området.

Øyvind Skauli og Jan Erik Tangen.

Øyvind og Jan Erik hadde satt sine bilder i samme kasett. Dette ble en billedserie fra Grenland og Telemark. Øyvind åpnet med et lønnetre i blomst i Gjerpen og det ble flere praktfulle landskapsbilder etter hvert. Ellers så vi f. eks. snyltetråd (*Cuscuta europaea*) fra Styggåsen, blåveis (*Hepatica nobilis*), myske (*Gallium odoratum*) og svarterteknapp (*Lathyrus niger*) fra Gunborgdalen. Vi fikk se fyllt blåveis og rød hvitveis fra Jomfruland. Til slutt fikk vi se bilder fra Klyvebekkdalen som nå kanskje blir ødelagt av veiutbygging.

Priscilla Hansen.

Priscilla hadde hentet sine bilder fra Wales. Wales er så mangt, forblåste åsrygger, skilt med lange navn, hus med tykke steinvegger og et sjarmernde folkeferd. Vi fikk se en bro fra romertiden dekket av eføy (*Hedera helix*). Eksempler på planter som ble vist er miltbregne (*Ceterach officinarum*), jordbærmure (*Potentilla sterilis*) og snyltepanta *Umbillicus rupestris*. Ellers fikk vi en orientering om hvilken viktig misjon hekkene har for fugler og bekjempelse av skadeinsekter. Priscilla hadde også bilder fra den praktfulle parken omkring Prodnert (???) Garden.

Bjørn Erik Halvorsen.

Referenten har også i år deltatt på de felste turene i TBF og viste bilder herfra. Ut over dette var han et par dager på Arbuvollen ved Vågsli og viste blant annet bilder av reinrose (*Dryas octopetala*), grønnkurle (*Coeloglossum viride*) og fjelløyentrøst (*Euphrasia frigida*). Til slutt viste han bilder fra soppturen.

Roger Halvorsen.

Roger hadde vært gjennom en meget rik botanisk sessong og fra den enorme billdemassen lar det seg i dette referatet bare gjøre å plukke ut bruddstykker. Etter en billdeserie fra Sverige (Hornborgasjøen og Öland) der vi f. eks. fikk se svartmispel (*Cotoneaster niger*), filtsymre (*Anemone sylvestris*) og fuglestjerne (*Ornithogalum angustifolium*) ble det en rundtur i Danmark med f. eks. syppressvortemelk (*Euphorbia cyparissias*) og nåleginst (*Genista anglica*). Så fulgte noen hjemlige innslag med strandkål (*Crambe maritima*) fra Mølen, pølstarr (*Carex mackenziei*) fra Langangen og nattfiol (*Platanthera bifolia*) fra Ulvsvann, før turen fortsatt nordover på Østlandet, med drakehode (*Dracocephalum ruyschiana*) fra Eiker og engklokke (*Campanula patula*) fra Vikersund. En sveip innom Kragerøområdet brakte f. eks. vipestarr (*Carex extensia*), dverggyllen (*Centaurium pulchellum*), ramkarse (*Coronopus didymus*) og parkfrytle (*Luzula forsteri*). Så ble det en rundtur på Østlandet igjen med huldreblomst (*Epipogium aphyllum*) fra Hokksund, soleienøkkrose (*Nuphar pumila*) fra Randsfjorden, smårørkvein (*Calamagrostis stricta*), trillingstarr (*Carex tenuiflora*) og finnmarkstarr (*Carex laxa*) fra Tynset, svartkurle (*Nigritella nigra*), titusen brudesporer (*Gymnadenia conopsea*) og handmarinøkkel (*Botrychium lanceolatum*) og fra Sølende, pipeløk (*Allium fistulosum*) fra Otta, dvergmarinøkkel (*Botrychium simplex*) fra Leirflatin og jotunheimvalmue (*Papaver radicum ssp. intermedium*) fra Reinsjølia. En snartur til Danmark igjen brakte f. eks. kåltistel (*Cirsium oleraceum*), tysk klematis (*Clematis vitalba*) og fingerhirse (*Digitaria ischaemum*). Roger avsluttet med bilder fra Vågsli.

Hvorfor reise til Sibir når vi har Tana?

med Reidar Elven

Onsdag 15. februar 1995.

Dag Bondeheim hotell.

Referent: Priscilla Hansen.

Seks år på dagen var gått siden siste gang Reidar Elven holdt oss målbundne, da med sine beskrivelser av naturen på Nordlands kysten. Ikveld ble de 44 fremmøtte like fascinerte av naturen rundt elven Tana. I over 13 mil av sin lengde danner Tana vår grense mot Finland, og vassdragets total lengde er over 30 mil. Det var store områder vi skulle fare over ikveld, og det var ikke mindre enn genialt å ta oss først med på en rask reise oppover elven med et våkent blick på landskapet rundt - geologiske detaljer, klima, bergarter, elvens meanderløp på slettene, hvite sanddyner som stadig flyttes av vinden, grusleier der vannet løper stridt, flommark, isskuringssoner der ytterst få vekster klarer å etablere seg (fjellsnelle (*Equisetum variegatum*) er en av de få), men også menneskets påvirkning: laksestengene ved Storfossene og elveforsterkninger ("den største naturtruselen i Finnmark"). Alle er faktorer som påvirker plantelivet - hvor det kan finne grobunn og hvilke arter kan trives. Vi så tydelig hvordan vegetasjonen dannet soner opp fra elvebredden - først en tilsynelatende bar sone, så overtok grassartene, så vierartene og tilslutt kom gråorkrattet.

Etter denne brede oversikten gikk vi tilbake til kysten for så å dra oppover elven igjen, nå for å se på de enkelte planter, hver i sin foretrukket omgivelse. Vi fikk høre om utbredelse, herkomst, bestemmelses-karakteristikk, slektskap med arter i andre deler av landet og hybrider. Tross beklagelser om bildekvalitet fra foredragsholderen, er det tindrende klart at han har en egen evne til å ta bilder som illustrerer på det ypperligste det han vil presentere. Og noen små kunstverk dukket opp på skjermen rett som det var, for eksempel bildet av strandruggen som i sin lek med sommervinden hadde tegnet sirlige sirkler rundt seg i sanden. Strandrug (*Leymus arenarius*, tidligere *Elymus arenarius*) er en karakterplante ved kysten, som hos oss, men her går den 22 mil innover i landet!

På strandengene oppdaget vi ishavsstarr (*Carex subspathacea*) i knopp, og få dager senere samme plante i blomst. Ikke langt unna sto bleik søte (*Gentianella aurea*) og fjøresøte (*G. detonsa*), som på solrike dager kan legge et blått slør over strandengene. Der var den nordlige rase av vårt vanlige tungras (*Polygonum aviculare* var. *boreale*) og den nordlige underart av vår vanlige skjorbuksurt (*Cochlearia officinalis*, ssp. *norvegica*). Strandmelle (*Silene uniflora*) kjente vi igjen og gulldusk (*Lysimachia thyrsoflora*), som her nærmer seg sin nordligste

grense. Hvis vier riktig tidlig ute, kan vi oppleve fjellpesterot (*Petasites frigidus*) i blomst. Hvilke delikat kontrast til de litt grove blader som vi kan finne senere på sommeren! Her i nord vokser den også i lavlandet. På skrinn jord kan vi finne den vakre Tromsøyentrøst (*Euphrasia hyperborea*) med blomster som frister til plukking.

Vannplanter trives ikke i elvepartier der erosjonen er for kraftig, men i sideelv, små bekker og vann, og i stillestående pytter kan man finne både vass-slirekne (*Persicaria amphibia*, tidligere *Polygonum a.*) og stautpiggeknoopp (*Sparganium emersium*). Småvasshår (*Callitriche palustris*) trives langs strandkanten, klovasshår (*C. hamulata*) på litt dypere rennende vann, og sprikevasshår (*C. cophocarpa*) i lett forurensede vannsamlinger. På fuktige leirete strender vokser evjesoleie (*Ranunculus reptans*), og mengder av stor vass-soleie (*R. peltatus*) kan lyse hvitt over store områder. Gul nøkkerose (*Nuphar lutea*) vokser ikke nord for Trondheim, men ikke langt fra elven fant vi en nær slektning, soleinøkkerose (*Nuphar pumila*).

Her oppe finner vi mange arter som hører hjemme lengre østover. Myrskolm (*Lathyrus palustris*) med sine rød fiolette blomster er en av disse, og flere av myrullene. Småull (*Eriophorum gracile*) er sjelden å finne, men brannull (*E. russeolum*) kan dominere myrflatene, et syn med sin gyldne ull. Gulull (*E. brachyantherum*) vifter med blekgule dusker. Den lubne vrangull (*E. russeolum x scheuchzeri*) er egentlig en hybrid mellom brann- og snøull men gikk lenge for å være en egen art. Østlige starr-arter er også representert - tuestarr (*Carex cespitosa*) så vi, og finnmarksstarr (*C. laxa*), som kjennes ved sine lange slirer, og trillingsstarr (*C. tenuiflora*) som, utenom spredte forekomster lengre sør i landet, har sin hovedutbredelse i Finnmark

Myrsildre (*Saxifraga hirculus*) er en østlig og arktisk art. Her ved Tana vokser den en og en, men på Svalbard finner man den i tette tuer. På tørre steder, helst sandjord, finner vi en nordlig steppeplante, den skjønne silkenellik (*Dianthus superbus*) som bærer sitt latinske artsnavn med rett. Her i den østlig Finnmark har den merkelige (og giftige) nyserot (*Veratrum album*) sine eneste forekomster i Skandinavia, og her kan den opptre i store mengder. En nordøstlig art er også den lille dvergmaigull (*Chrysosplenium tetrandrum*), enda vanskeligere å oppdage enn sin større slektning, der den beskjedent finner sin plass ved myrkanter. På lignende våte steder kan vi være så heldige å finne den sjeldne lappssoleie (*Ranunculus lapponicus*).

En virkelig godbit var bildet av en østlig stjerneblom-art, finnstjerneblom (*Stellaria fennica*). Dette er den førsteforekomsten registrert på norsk jord og også første gangen dette bildet er blitt vist offentlig. Den var faktisk ikke blitt bestemt før kort tid i forveien, og da av *Stellaria*-eksperten for Flora Europaea! Vi følte oss privilegerte.

Men det er ikke alle østlige arter som har klart å finne veien over Tana elven. På finsk side vokser dufttelg (*Dryopteris fragrans*) og sprer sin utpreget fiollukt - i sin eneste forekomst i Europa. Hinsides vokser også russeburkne (*Diplazium sibiricum*), selv om den har funnet det for godt å opptre noen få steder i Gudbrandsdalen. Og finntelg (*Gymnocarpium continentale*) frister tilværelsen fremdeles på finsk side. Den eneste forekomst i Norge ble utryddet under Alta-utbyggingen. Sibirgran (*Picea abies* ssp. *obovata*) er i ferd med å klare overgangen, og det vil kanskje vise seg ved nærmere studie at flere av trærne som man har betraktet som vanlig gran (ssp. *abies*) er i virkelig heten sibirgran. Men fortsatt står finnmyrt (*Chamaedaphne calyculata*) på finsk side og nøler, eller gjør den det? På Nord-norsk avdelings eksjursjon ifjor samlet en mykolog noen blader med en parasittsopp på. Bladene er trolig fra finnmyrt! Men nøler gjør ihvertfall rød trollbær (*Actaea rubra*) fremdeles. Vi lo gjenkjennende til forslaget om å tvangsfore en trost. Om det frister aldri så mye, så skal innføring skje på naturlig måte -ikke noe juks her!

Buskvekster bortsett fra vier er ikke så alminnelige her oppe, men vi oppdaget villrips (*Ribes spicatum*). De tre store blå som setter sitt preg på enger nord i landet så vi også - storveronika (*Veronica longifolia*), lappflokk (*Polemonium acutiflorum*), og sibirturt (*Lactuca sibirica*). Av andre høyere stauder var det noe som lignet vasshøymole (*Rumex aquatica*) men som viste seg å være russehøymole (*R. confertus*). Andre dimensjoner var det over den beslektede lille sandbank-spesialisten, grassyre (*R. graminifolius*). En annen flomsoneplante var den sjeldne russefrøstjerne (*Thalictrum kemense*). I en slik sone med begrenset vekstsesong venter man kanskje heller mindre vekster, men denne frøstjernen kan bli opp til meter høy.

Av grasarter la vi merke til en gammel kjenning, engreverumpe (*Alopecurus pratensis* ssp. *pratensis*), som er blitt innført her først i den senere tid, så vel som sin mindre slektning, finnmarksreverumpe (ssp. *alpestris*), som vi nok måtte flytte oss vel ti breddegrader nordover for å få oppleve. Kvekearter (*Elymus* sp.) er godt representerte her oppe. Reider Elven har satt seg som mål når han blir pensjonist å prøve å løse flokene i denne svært variabel slekt.

I furuskogene er finnmarkspors (*Ledum palustre*) et vanlig syn. På slettene finnes alle tre raser av fjellarve - den vanlige (*Cerastium alpinum* ssp. *alpinum*), ullarve (ssp. *lanatum*) og snauarve (ssp. *glabratum*). På åssidene vokser den gylne fjellsolblom (*Arnica angustifolia*), og i en berghyll fant vi den sjeldne grårublom (*Draba cinerea*) som i Norge vokser bare i Troms og Finnmark.

Tilslutt fikk vi en gjennomgang av noen av vierne som er et så viktig innslag i naturen her oppe. Det er grønnvier (*Salix phylicifolia*) som dominerer, blanke grønne blad uten hår, bleke på undersiden. Smågrenene er rødbrune i barken. Nest vanligst er setervier (*S. myrsinifolia* ssp. *borealis*) med litt tykke finhårete blad og

store blad på raklestilken. Silkeselje (*S. caprea* ssp. *sericea*) er et lite tre. Bladene er silkehårete på oversiden, tett krushårete på undersiden. Istervier (*S. pentandra*) finnes, men den er ikke så vanlig som hos oss. Lappvier (*S. lapponum*) kjennes ved sine sittende rakler og grågrønne lodne blad med nedbøyd kant. Langs elven så vi ullvier (*S. lanata* ssp. *lanata*) med store gule rakler som står rett opp og læraktige grågrønne tettlodne blad. Sin nær men mindre vanlig slektning, kjertelvier (*S. lanata* ssp. *glandulifera*) skiller ved at bladene ikke er så lodne og har tenner og tett med kjertler rund hele kanten. Blokkevier (*S. myrtilloides*) tilhører en gruppe med østlige vierarter. Den vokser på myrer, har blanke, mørkegrønne blad med undersiden blekere, og små grisne rakler. Finnmarksvier (*S. starkeana* ssp. *cinerascens*) er en nær slektning til blåvier (ssp. *starkeana*), som har noen spredte forekomster på Østlandet, også i Telemark. Eksemplaret av finnmarksvier som vi så var faktisk et lite tre, skjønt buskformen er vanligere. Aksene er langskaftet og grisne som ved blokkevier, men bladene er lysegrønne på oversiden og blek blågrønne under med korte silkehår på begge sidene. Vierne er en variabel og vanskelig gruppe, og det var mange som satte pris på denne korte gransking av noen få arter.

Helt til slutt fikk vi se enda en godbit, den grønnhvitblomstrede tatarsmelle (*Silene tatarica*), som har noen få forekomster på sandmeler langs Buolbmatjohka, en av Tanas sideelver. Her var det absolutt plukkeforbud! De allersiste bildene var av tanatimian (*Thymus serpyllum* ssp. *tanaënsis*), en liten skjønnet som har, som navnet tilsier, sine største forekomster langs elven, og kan bre seg her som en rødilla teppe over sand- og grusbankene. Takk til Reidar Elven for en fantastisk reise langs Tana. De færreste av oss hadde vært her tidligere, og dyktigere guide kunne vi ikke ønsket oss.

Myrer og myrtyper

med Asbjørn Moen

Tirsdag 7. mars.

Øvre Frednes kulturhus.

Referent: Priscilla Hansen.

Vorte-
torvmose

Over tredve medlemmer var møtt fram denne senvinterskvelden for å høre om vern av myrer, variasjon i myrtyper, og om myrer i Telemark spesielt. Moen, som er professor ved Universitetet i Trondheim, nevnte som introduksjon at han hadde tatt hovedfagoppgave i 1970 om myrer på Nordmøre, og at han hadde vært med på en undersøkelse av myrer i Telemark allerede i 1977, da sammen med TBF-medlem Sigmund Tvermyr, og igjen i 1978 som medlem av Myrutvalget.

For å sikre det biologiske mangfoldet som myrer representerer er det blitt utarbeidet en verneplan. Denne har til formål å bevare et utvalg av myrtyper, både vanlige og mer sjeldne. Det er ikke en eneste type igjen nå som er helt intakt. Planen tar sikte på å frede representative typer fra de forskjellige vegetasjonsområder. Disse omfatter fra nord til sør den arktiske, boreale og tempererte sone, og fra vest til øst et oseanisk og et innenlands-klima. Variasjonen forekommer også i høyde over havet, men det er myrene i lavlandet som er mest truet, ikke de i fjellene.

Det er en møysommelig prosess å vurdere verneverdigheten av de forskjellige myrene. Hver må tideses en vernekategori, og de som faller i de to øverste kan bli til reservater. I Telemark er det nå blitt 20 slike reservater. I Norge er det hittil vernet 217 myrområder, som utgjør et samlet areal på 420 km², og videre 183 våtmarksområder med et samlet areal på 500 km². Til sammenlikning kunne Moen nevne at man i Nederland i dette århundret har klart å ødelegge alle sine naturlige myrer og nå bruker millioner på å prøve å rekonstruere noen få!

En myr må beskrives i henhold til forskjellige faktorer: Den biologisk-botaniske (dens plantesamfunn og fauna), den geologiske (tykkelsen på torvlaget m.m.), den geografiske (landområdet hvor den ligger) og den økologiske (hva slags økosystem den representerer).

Enkelt sagt dannes en myr når et område produserer mer organisk stoff enn det brytes ned. Uten oksygen kan disse stoffene ikke brytes ned, og det er torvmosene som skaper et miljø som mangler oksygen. De kan suge til seg mengder av vann, faktisk 20 ganger sin egen vekt, mens de fortsetter å vokse oppover og danner et surt miljø hvor de døde nedre delene ikke brytes ned. De andre plantene som klarer seg i dette miljøet, som for eksempel starrarter og bukkeblad, har gjerne luft i stengelen.

En myr er en levende organisme og i stadig forandring - det være i overgang fra flatmyr til høymyr med busker og til slutt trær oppå, eller ved gjenvoksing. Vi fikk se mange bilder som illustrerte ypperlig de forskjellige typer - både rund, konsentrisk og eksentrisk høymyr, stengemyr, palsmyr (fra Finnmark og Troms), hengemyr, flatmyr og bakkemyr. Den siste viser en enorm variasjon i Norge.

Vegetasjonen på en bestemt myrtype kan variere i forhold til geografisk beliggenhet (f.eks. boreal, oseanisk, høyde over havet). Men også lokale forhold spiller en rolle. Her opererer vi med en fattig-rik gradient, hvor nedbørmyrer (ombotrofe myrer) er mest næringsfattige og jordvannmyrer (minerotrofe myrer) varierer fra fattige til rike. Selv om nedbørmyrene er artsfattige, er de viktige overvåkningsobjekter (måling av sur nedbør, f. eks.). Arter som krever kalk vokser kun på rikmyrer, men visse arter kan gå over hele skalaen, som f.eks. kvitlyng. Det finnes også en gradient som går fra kanten av myren innover mot midten. Forskjellige arter er tilpasset disse varierende forhold. Moen hadde til og med et flyfoto hvor vi kunne se både åpent vann, lysere partier med torvmoser, og mørkere som representerte kratt.

Alt dette forklarte han ved hjelp av en serie meget interessante overheads, i tillegg til sine lysbilder.

Vi kunne også nyte bilder av plantene som finner seg til rette på myrer - både myrflangre (*Epipactis palustris*), finnmarkspors (*Ledum palustre*) og forskjellige Sphagnumarter (torvmoser), dikesoldogg (*Drosera intermedia*), kvitlyng (*Andromeda polifolia*), istervier (*Salix pentandra*), selsnepe (*Cicuta virosa*), smalmarihand (*Dactylorhiza traunsteineri*), brunskjene (*Schoenus ferrugineus*), engmarihand (*Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata*) og breiull (*Eriophorum latifolium*).

Tilslutt fikk vi se en praktfull serie med bilder fra myrer i Telemark som illustrerte de forskjellige typer, både rikmyr og fattigmyr, og de artene som kan finnes på hver. Moen hadde til og med oppdaget en flott beverhytte på en av myrene. Men på en annen hadde han måttet konstatere at en grøft var blitt gravet tvers over en fredet myr - et skrekkens eksempel på uvettig handling.

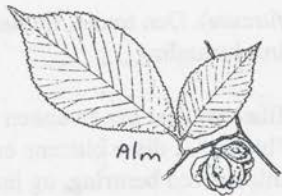
Moen var et vell av informasjon om myrer, og hans iver for emnet var smittsom. Det ble en fascinerende og lærerik kveld for alle som var tilstede.

Jeg velger meg ...

3. april 1995.

Skyway.

Referent: Charlotte Bakke.

Den årvisse "Jeg velger meg"- kvelden samlet 18 stk. som ble presentert 3 forskjellige botaniske temaer.

Insektsetende planter

ved Karl Eriksen.

Karl Eriksen tok for seg insektspisende planter; et interessant emne. Han innledet med å snakke litt om planters utvikling og utbredelse her på jorda, om deres befruktning og den viktige rolle insektene spiller.

Insektene lar seg lokke til plantene på forskjellig vis, og noen ganger blir det deres "bane". Så er tilfellet når det gjelder de insektspisende plantene. Grunnen til at enkelte plantearter har tilpasset seg til å oppta næring fra insekter, skyldes at jordbunnsforholdene er dårlige.

Den berømte Venusfluefangeren (?) fanger fluer ved hjelp av bladene. Når disse setter seg på bladene, smekker de sammen, det utskilles fordøyelsvæske, og næring opptas gjennom bladflaten. I tropiske strøk i Sør-øst-Asia finnes kannebærer (*Nepenthes* sp.). Den har "ordnet seg" på en annen måte. Noen av slyngtrådene er omformet til "krukker". Lukt fra dem tiltrekker insekter, som faller nedi p.g.a. glatt kant og nedadrettede hår på innsiden. Så blir de fortært av planten.

Karl kunne vise oss bilder av de fleste insektspisende planter som vi har i "hjemlige trakter". 3 slekter er representert. Soldoggartene rundsoldogg (*Drosera rotundifolia*), smalsoldogg (*Drosera anglica*) og dikesoldogg (*Drosera intermedia*) vokser alle på næringsfattige myrer. Tilnavn de har fått; som jomfru Marias tåre ell. Jesu svette henspiller på blader m/kjertelhår som utskiller slim. Det er dette insektene blir sittende fast i. Bladene vil så krølle seg rundt insektene som blir oppløst av fordøyelsvæske.

De tre artene av tettegras har i bladene kjertler som skiller ut klebrig væske. Småfluer vil sette seg fast, gå i oppløsning, for så å gi næring til plantene. Den alminneligste er vanlig tettegras (*Pinguicula vulgaris*). Dvergtettegras (*Pinguicula villosa*) blir ikke mer enn 2-3 cm, og vokser bare på rusttorvmose (*Sphagnum*

fuscum). Den tredje, fjelltettegras (*Pinguicula alpina*), har egentlig ikke behov for insektsamling.

Blærerøttene har en annen fangstmetode. De er vannplanter, og fanger insekter med "blærer". I disse blærene er det undertrykk. De er utstyrt med en slags antenne, som utløses ved berøring, og insektene suges inn i blæra. Det blir deres endelikt. Karl hadde tatt bilde både av tegninger og planter for å illustrere dette. Gytjeblårerot (*Utricularia intermedia*), storblårerot (*Utricularia vulgaris*) og småblårerot (*Utricularia minor*) var fotografert; den siste hadde fått sitt "fangstapparat" foreviget med et bilde tatt gjennom en plastpose!

Botanisering om vinteren

ved Priscilla Hansen.

Kan en botanisere om vinteren? Dette spørsmålet stillet Priscilla, og tok oss deretter med på en "foto-safari" fra denne delen av året. Plantenes viktigste deler, frø og frukter, kan en finne om høsten/vinteren. "Vær og vind" vil da ta seg utav spredningen, likeledes vil fugler og dyr sørge for det samme.

På sin ferd i vinterskogen hadde Priscilla truffet på frøstandere av diverse slag, og vi dro kjensel på rød jonsokblom (*Silene dioica*), knoppurt (*Centaurea* sp.), perikum (*Hypericum* sp.) og stjernetistel (*Carlina vulgaris*). Blåbærriset kunne fortelle hvor vi burde legge blåbærturen neste år.

Men hva skjer når snøen kommer? Enkelte frøstandere tåler mye, og brekkes ikke så lett ned, de blir stående over snødekket. Eksempler på dette var gullris (*Solidago virgaurea*), høymol (*Rumex* sp.), smørbukk (*Sedum telephium* ssp. *maximum*), div. skjermplanter og mjørdurt (*Filipendula ulmaria*).

Hva så med trær og busker? En kan prøve å gjenkjenne dem på barken. Bjørk (*Betula pubescens*) var lett i så måte, ihvertfall som ung. Som eldre har den ikke så mye hvitt i barken. Enkelte busker var umiskjennelige, som berberiss (*Berberis vulgaris*) med sine spesielle former. Et annet tre som ikke kunne tas feil av, var vintereik (*Quercus petraea*) med blader som hang på om vinteren. Det samme var tilfellet med yngre bøketrær (*Fagus sylvatica*).

En kan også "bestemme" trærne utifra de nye skuddene. Ask (*Fraxinus excelsior*) var lett gjenkjennelig med sine svarte knopper som alltid vokser to og to. Dessuten "holder" den på frøene om vinteren. Lønneskudd (*Acer platanoides*) var røde og flattrykete, og morell (*Prunus avium*) hadde mange knopper i enden på skuddet. De korte sideskuddene til rogn (*Sorbus acuparia*) var typiske med sin rynkete bark.

Gikk en knoppene "nærmere etter i sømmene", kunne en merke seg at osp (*Populus tremula*) hadde mange knoppskjell, mens selje (*Salix caprea*) kun hadde ett. Svartor (*Alnus glutinosa*) ble gjenkjent på sine mørke, ovale knopper med litt bøyd spiss. Konglene var også karakteristiske.

Litt lengre utpå vinteren hjelper raklene til med artsbestemmelsen. Vi fikk se forskjellen mellom han- og hun-rakler hos svartor, og at hos gråor (*Alnus incana*) er det bare enderakler som har stilk. Hassel (*Corylus avellana*) kjente vi alle igjen, med sin røde hunblomst. Vier-artene (*Salix* sp.) var "vanskelige". Ungrærne mangler rakler, så her måtte en bruke andre kjennetegn.

Skjønnhetsopplevelsene mangler heller ikke i vinterskogen. Rimfrost på plantedeler som stakk opp av snøen, og bjørka som "isdronning" viste oss det. Var det noen som sa at det ikke gikk an å botanisere om vinteren?

Sommerfugler og planter

ved Harald Stendalen.

Harald har samling og fotografering av sommerfugler som sitt speciale. De to siste årene har han deltatt med sine bilder på T.B.F.'s utstilling i Lårdal. Det var planter/insekter fra dette området han ville vise oss denne kvelden.

Lårdal har en spesiell beliggenhet, den ligger i en "varm gryte". Fra gammelt av er her mange frodige enger, og med de mange plantene som vokser der følger det også et rikt insektliv. Problemet er at hvis disse engene forsvinner, så vil også mange av insektene bli borte.

Sjausel er et område der plantelivet er særlig frodig, plantene blir ekstra høye her. Vi fikk se bilder fra først i juni, der orkidéer stod i blomstring. Nå viser det seg at insektene ikke er spesielt interessert i orkidéer. Men svermere tiltrekkes av nattfiol (*Platanthera bifolia*) på nattetid. Gullbassen, en bille, trives også godt på denne planten.

Harald kunne vise til flere bilder av apollosommerfugl. Det er en fredet art som det finnes en del av i området. Arten var vanligere før, og inntil 50-årene fantes den i Langesunds-traktene.

Sommerfuglens larver lever kun på bergknapparter (*Sedum* sp.). Som voksent individ foretrekker den røde blomster, i særdeleshet rødkløver (*Trifolium pratense*) og rødknapp (*Knautia arvensis*). Vi så flere sommerfugler som likte røde blomster. Studier har vist at hele 90% av dem har den røde farge som sitt "førstevalg". Et

interessant bekjentskap var humlesvermeren, den er en god imitasjon av humle. Planten den holder seg til, er syrin (*Syringa vulgaris*).

Mange bilder var tatt av sommerfugler i larvestadiet; vortemelksvermeren, som går på vortemelk (*Euphorbia* sp.), ligustersvermeren (den årlige gjengangeren i avisene), nattpåfuglsvermeren, oksehodespinneren og eikespinner, som stort sett går på alt unntatt eik. En kamouflasjens mester, furusvermeren, var også tatt med, likeså den fargerike larven til svalestjert. Både den og sommerfuglen lever på skjermplanter som kvann (*Angelica arcangelica*), sløke (*Angelica sylvestris*) og melkerot (*Peucedanum palustre*). Blåvinger så vi flere arter utav, og det ble et gjensyn med apollosommerfugl, som hadde slått seg ned på askerstorkenebb (*Geranium pyrenaicum*).

Gullris (*Solidago virgaurea*) er den planten som flest sommerfugler har tilknytning til. 54 forskjellige slag foretrekker den, i tillegg en mengde med biller. Ellers så vi aprikosspinner, der hannen mangler vinger, perlemorsommerfugler som det er 3-4 arter av i Lårdal, og admiralen som enkelte år kan opptre i store mengder.

Det var en rekke imponerende bilder vi fikk sett, særlig når en tenker på den tid og tålmodighet som må ligge bak det hele.

Si det med
Blomster
Til ALLE anledninger

Bryns
Blomster

Stridsklev Ring 32
3929 Porsgrunn
Tlf. 35 51 11 00
Fax 35 51 55 20

INTERFLORA: 57 000 FAGFORRETNINGER I 136 LAND

Solbergsetre i Langangen

Søndag 30. april 1995.

Turleder: Thor Wiersdalen,

Referent: Thor Wiersdalen.

Det møtte opp 24 deltagere ved busstasjonen i Langangen. Været var fint med sol, men noe kjølig. Mange av deltagerne var nye og det var spesielt hyggelig.

Vi gikk fra den gamle bensinstasjonen og mot Lønnebakke jordene, deretter på kjerrevei over mot Solbergsetre hvor vi rastet. Deretter på fin grusvei ned mot Nøklegård.

Av arter vi så, nevnes:

Blåveis (*Hepatica nobilis*), hvitveis (*Anemone nemorosa*), skogbingel (*Mercurialis perennis*), vinterkarse (*Barbarea vulgaris*), hestehov (*Tussilago farfara*), soleiehov (*Caltha palustris*), vårpengeurt (*Thlaspi arvense*), vårrubblom (*Erophila verna*), vårskrinneblom (*Arabidopsis thaliana*), vårkål (*Ranunculus ficaria*), barlind (*Taxus baccata*), vanlig lerkespore (*Corydalis intermedia*), tannrot (*Dentaria bulbifera*), svaleurt (*Chelidonium majus*), korsknapp (*Glechoma hederacea*).

Auen - Mørjerød i Porsgrunn

Tid: Lørdag 13. mai.

Turleder og referent: Roger Halvorsen.

14 deltagere møtte fram ved bussgarasjene i Langangen. Herfra dro vi videre mot Helgeroa og parkerte bilene inntil avkjøringa til Vrangsdal - Auen. Herfra gikk vi inn ved sørenden av Langevann, krysset myra og klatret opp til veien før vi fulgte en sti gjennom de bratte liene under Hallingåsen, rundet denne og åspartiet vestenfor før vi fulgte den gamle ferdselsveien som går mellom Bassebu og Auen. Vi svingte av denne og kom inn på en relativt nylagt skogsbilvei på vestsiden av Hallingåsen. Vi klatret opp på Hallingåsen for å ta en kaffepause og nyte utsikten i det fine været. Deretter kikket vi innom et lite felt med blandingsskog av gran og bøk før vi fulgte anleggsveien tilbake til bilene.

På myra i sørenden av Langevann finnes stedvis storvokst granskog i et drenert parti. I kanten av denne fant vi maigull, *Chrysosplenium alternifolium*, og lenger inne lette vi forgjeves etter de første skudda av myrkongle, *Calla palustris*, som er funnet her.

Men vi fant i stedet en ny forekomst av storrapp, *Poa remota*. Denne er lett å kjenne på de breie, flattrykte slirene. Ellers ble det her sett soleiehov, *Caltha palustris*, og de første frøplantene av springfrø, *Impatiens noli-tangere*.

Oppunder lia hvor innslaget av varmekjære treslag som bl.a. lind, *Tilia cordata*, og lønn, *Acer platanoides*, gjør seg gjeldende, ble det funnet nesten utsprunget liljekonvall, *Convallaria majalis*, tannrot, *Cardamine bulbifera*, og fingerstarr, *Carex digitata*.

Der veien svinger rundt i en krapp sving går det inn et utydelig traktorspor. Langs dette stor et lite parti av svartor-sumpskog, *Alnus glutinosa*, med fullt opp av strutseving, *Matteuccia struthiopteris*. På motsatt side finnes igjen disse frodige liene med varmekjær vegetasjon. Her ble det funnet bl.a. blåveis, *Hepatica nobilis*, vårerteknapp, *Lathyrus vernus*, tannrot, *Dentaria bulbifera*, myske, *Galium odoratum*, og flere steder skjellrot, *Lathraea squamaria*. Ellers er skogsvingel, *Festuca altissima*, virkelig en karakterart i området. Hist og her sto også nye skudd av myskegras, *Milium effusum*. Noe lenger inne fant vi også de første eksemplarene av moskusurt, *Adoxa moschattellina*. Flere steder ble det sett firblad, *Paris quadripetala*, og mengder av skogstjerneblom, *Stellaria nemorum*. Langs stien ble det funnet noen svært gamle hasselkratt, *Corylus avellana*. Eksemplarene var så gamle at det til og med vokste skjeggglav på kvistene. Stien fortsatte ned mot vestsiden av Langevann. Her kunne vi demonstrere pors, *Myrica gale*, i store mengder.

Vi fulgte stien gjennom et frodig skogsparti dominert av storvokst svartor, *Alnus glutinosa*, og et stykke oppe i lia ble det funnet lerkespore, *Corydalis intermedia*. Da vi kom fram til et relativt ungt granplantefelt, dukket det også opp små forekomster av gullstjerne, *Gagea lutea*.

Vi fulgte stien videre og nådde den gamle ferdsselsveien og fulgte denne sørover forbi Barlindåsen. Her støtte vi igjen på lier med stort innslag av varmekjær vegetasjon. Her ble det funnet store mengder av skjellrot, *Lathraea squamaria*. Den var å finne hele veien nedover der vi krysset over mot Hallingsåsen igjen. Et par steder ble det også observert barlind, *Taxus baccata*.

Da vi klatret opp på toppen av Hallingåsen, oppdaget vi fine bestander av vårbendel, *Spergula morisonii*, og her vokste også blåmunke, *Jasione montana*.

Sør for hovedbruddet finnes en vakkert utformet varmekjær løvskogsli. Nordenden av denne består av et lite parti med storvokst bøk, *Fagus sylvaticus*, i fin blanding med gran, *Picea abies*. Det merkeligste her er bunnvegetasjonen som helt domineres av skogsvingel, *Festuca altissima*.

Det var seint på dagen, slik at vi ikke fikk undersøkt denne løvskogslia noe nærmere, og vi dro i stedet tilbake til bilene.

Valle - Fossingfjorden

Torsdag 25. mai 1995 (Kr. himmelfartsdag).

Turleder: Kjell Thowsen.

Referent: Kjell Thowsen.

17 deltakere hadde møtt fram denne fine dagen. Allerede der vi parkerte bilene ved Prestvika fant vi atlasarten sandskrinneblom (*Arabis arenosa*) i veikanten. Derfra gikk vi på bilvei innover til stranda ved Bakerovnen. Her nede fant vi bl. a. tofrøvikke (*Vicia hirsuta*), skjørbusurt (*Cochlearia officinalis*) og en vakkert blomstrende villapal (*Malus sylvestris*). Den gule vinterkarsen (*Barbarea vulgaris*) dominerte blant alt annet frodig grønt som vi kunne se skulle by på masse annen fin blomstring utover sommeren.

Vi gikk så på en trivelig gammel sti (etter første spisepause i lia med utsikt mot fjorden) forbi en gammel isdemning og den sammenfalne gården på nedre Hovet til Djupvika hvor andre spisepausen ble holdt. Innerst i denne idylliske vika var strandvortemelk (*Euphorbia palustris*) såvidt kommet i blomst.

Oppstigning til gammelskogen i åsene ved Fossingfjorden ble valgt fra og returen ble samme vei som vi kom.

Svarteberget

Søndag 28. mai 1995.

Turleder: Øyvind Skauli.

Referent: Øyvind Skauli.

Tåke og yr preget Moheim da en liten gruppe barskogsturister møttes for Svarteberget-tur. Blandt dem var én sjelden forekomst, Nina fra Sørlandet.

Treschow's ansvarlige og velvillige Johan Kjenndalen lånte oss bomnøkkel for dagen, og fra Oklungen entret vi "Østmarka". Gleden ved å bile inn en bomvei forsterkes når både elg, og skogsfugl opptrer langs veien. En fin åpning av dagen!

Forsommer, fuktighet og forrykende vekst preget stien, og det gjør godt å se at traséene er velbrukte av turfolk. Idyllen ved Limtjenn er velkjent, og i lia nedenfor står ennå bygninger som huset folk og fe på Stor-Orholt. Nå er svartspett i tørrgran eneste fastboende.

Stien ender på velteplass på grusvei, - den som er bomvei fra Austad i Siljan og går sydover fra Lommetjenn. Fra velteplassen går traktorvei syd-østover, der foregikk både hogst og noe drenering. Allikevel var veiskille-myra 1 kilometer lenger inne fortsatt frodig med strutsevinger langs bekk og våte sig.

Intakt også et markant veiskille-merke: Stor-svartora som står på sin "sokkel", som viser hvor mye vann det kan være rundt foten. Herfra går alternativt spor tilbake mot Oklungvei, men bratt opp langs bekkedalen går sti mot Svarteberget.

Bekkedalen var mere preget av allsidig og intens fuglesang enn av sjeldne planter. Lia utgjør en frodig løvrik biotop med yppig vårflora innen løvtaket lukker seg. Tidligere finnes knapt mer vårerteknapp enn her i bratta mot syd. Nå var anemoner og tannrot i ferd med å bli overvokst av jonsokblom og gress, mens skogstjerneblom og bregner dekket marken flere steder. Turt finner vi gjerne i torhjelm-lier, men her var turt-blader i vekst uten synlig følge av lushatten.

Vårens mørkler er ikke lette å få øye på, men skarpe observatører fant et bra antall, - til Nina's store glede. Den siste stigningen var bratt og sleip, men alle kom til topps (359 m.o.h.), men uten at Svartebergets 360°s utsikt kunne nydes. Tåka begrenset utsynet.

Mange skal ha vært kritiske til en egenrådig forstmann som plantet inn buskfuru i jord- og askerester etter svartbrenning av toppen. Endelig artsbestemmelse lykkes ikke, enda Kjell og Bjørn Erik hadde sistnevntes boksamling til disposisjon, - kjekt å ha ballast i sekken!

Intimt og trivelig var det mellom furuene her på Porsgrunns nordøstre "hjørnestolpe", for kollen preges nå av lange, kraftige, nedliggende furugrener som gir både duft og ly. De preger Svarteberget. Andre vekster der oppe er tydelig vindslitte.

På tilbakevei valgte vi det alternative sporet fra Stor-svartora. Dette skjærer mot sydøst helt inn mot fjellmassivets steile, dels ur-pregede vestside. Traséen fortjener rydding og øket bruk, for som innslag i ekte barskogsmiljø vokser grupper av barlind, og imellom glatte sva med grønne hyller er det óg bratte urer, forårsaket av svakere berg med mineralressurser for soner med edelløvskog og en tilsvarende markflora. Eksempelvis var skogstorkenebb, kantkonvall og bergmynte å finne, og endog tepper av liljekonvall. Disse urene var turens rikeste (omenn våteste) felt.

Like før vi igjen var på Litjern-sporet, gikk vi over sterkt tilgrodde innmarks-teiger med ennå synlige tufter fra Lille Orholt. De som levde der, ante intet om vår luksus: Bilene noen hundre meter unna. Innen vi bilte ut igjen, gikk vi 3 - 4 minutter nedover "Prestveien" til den billefelte Orholt-grana: Stokk og stubbe er fortsatt der, med pent overbygg og granas alle data. Det var ikke mange større i Norge.

Fyresdal

med florabrukkurs med Finn Wischmann

Helgen 9.-11. juni 1995

Turleder: Bjørn Erik Halvorsen.

Referent. Bjørn Erik Halvorsen.

Blomst:
Små-
treblad

På samme tid i 1994 dro TBF også til Hauggrend i Fyresdal for å overnatte på Sør-Norsk Økosenter. Denne turen skulle bli mer berømt enn vi ante den gang den ble satt opp. For på denne turen fant vi en Søstermarihand (*Dactylorhiza sambucina*) med rødfarge på leppen, på en slik måte at det neppe er funnet en tilsvarende utgave andre steder. Denne søstermarihanden måtte vi vende tilbake til igjen i år for å se om den fortsatt eksisterte.

Turleder (og referent) ankom Fyresdal først på lørdag morgen på grunn av en tjenestereise for Hydro. Derfor starter dette referatet på lørdag morgen.

Lørdag 10. juni.

Vi dro avgårde fra Økosenteret ca. kl. 0930 og kjørte straks inn til Kleivgrend. Det var 12 turdeltakere denne dagen. Været var lettskyet og temperaturen behagelig. Sauene hadde allerede gått på beite i dette området lenge, så derfor fant vi ikke de søstermarihandforekomstene nede i engene som vi hadde hatt året før. Men, det ble likevel en trivelig tur opp fra Li der bilene var parkert, opp til Bergland, med blomstrende løvetann (*Taraxacum sp.*) og stemor (*Viola tricolor*). Vi studerte myrfiol (*Viola palustris*), tepperot (*Potentilla erecta*) og jonsokkoll (*Ajuga pyramidalis*) på veien opp.

Straks vi var kommet inn i skogen på oversiden av Bergland, fant vi en fin forekomst av småtveblad (*Listera cordata*). Etter noen fotografier fortsatte vi videre opp til den berømte søstermarihanden. Men dessverre var vi litt for sent ute i år, for den var allerede avblomstret. Men vi visste hvor den sto fra i fjor, så vi tror vi greide å konstatere at den var i live også i år. Det hadde vært en lang kuldeperiode i mai

måned, og det kunne virke som at søstermarihanden hadde tålt denne perioden uten å bli forsinket, mens andre arter var kommet relativt kort.

Men det var mye annet fint å se på. Vi så rosetten til bergfrue (*Saxifraga cotyledon*), mye alm (*Ulmus glabra*), myske (*Galium odoratum*), vanlig vendelrot (*Valeriana sambucifolia* ssp. *sambucifolia*), bergskrinneblom (*Arabis hirsuta*), dvergmispel (*Cotoneaster scandinavicus*), trollbær (*Actaea spicata*), taggbregne (*Polystichum lonchitis*), firblad (*Paris quadrifolia*) og amerikamjølke (*Epilobium watsonii*). Begeistring ble stor da Finn først fant smørteig (*Oreopteris limbosperma*) og siden furuvintergrønn (*Pyrola chlorantha*). Vi så selvfølgelig en mengde andre arter også, men det vil føre for langt å komme inn på alle disse. Dessuten er de nevnt i rapporten fra 1994. Vi vandret nedover mot bilene igjen og tok en lang stopp ved Berglandgården.

Før vi returnert til Økosenteret, tok vi en tur bortom en skrent på oversiden av gården Tåråldli. Dette var også en frodig li, og det blant annet funnet bergfrue (*Saxifraga cotyledon*).

På kvelden gikk Finn Wischmann i detalj gjennom en rekke av de plantene vi hadde funnet. Finn gjorde det hele til en svært interessant og trivelig kveld, og vi lærte å kjenne en rekke botaniske begreper.

Søndag 11. juni.

På søndag dro vi inn til Fjellgardane og gikk inn til gården Slystøyl (683 m.o.h.). Selv om det var overskyet vær med regnbyger var vi heldige å unngå regnvær mens vi var ute i terrenget. Vi var 11 turdeltakere denne dagen.

Våren var ikke kommet så langt der inne, men vi fant krypvier (*Salix repens*), tyrihjelms (*Aconitum septentrionale*), bakkeveronika (*Veronica arvensis*), småbergknapp (*Sedum annuum*), vårpengurt (*Thlaspi caerulescens*), liljekonvall (*Convallaria majalis*) og taggbregne (*Polystichum lonchitis*). I åsen syd for der vi satt ble Nord-europas første kobberverk startet i 1620-åra. Det gikk den gangen under betegelsen Moisenberg (etter Moberg). Vi kunne se grønn irring på mange av steinene i området.

På vegen tilbake gikk noen opp under skrenten på nordsiden av bilvegen og fant blant annet tysbast (*Daphne mezereum*), kranskonvall (*Polygonatum verticillatum*) og skogmarihand (*Dactylorhiza fuchsii*).

På vegen hjem kjørte vi innom Kviteseid og kunne nyte synet av flere hundre planter av åkerbær (*Rubus arcticus*) i blomst. Og Kirsti Kuusisto inviterte oss på kaffe. Det ble en svært hyggelig ettermiddag.

Fensfeltet ved Ulefoss

Søndag 18. juni 1995.

Turleder: Bjørn Erik Halvorsen.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

Det var øsregn fra morgenen, og trolig var dette årsaken til at bare 4 personer møtte opp ved kirken i Helgen. Vi kjørte videre til Ulefoss og bort til Cappelen-bruddet, der vi parkerte. Vi satt ca. 10 minutter i bilene, og da ga regnet seg, og vi gikk østover langs Norsjø i et vær som bare ble bedre og bedre ut over dagen. Langs Norsjø på denne siden av Ulefoss er det beiteområder. Grunnen er kalkrik fordi de vulkanske magmabergartene i dette området er rike på calcium.

Men først ga Bjørn Erik en orientering om området. Fensfeltet er en betegnelse som geologer benytter på et svært interessant område på ca. 5 km² sydøst for Ulefoss sentrum. I overgangen mellom prekambrium og kambrium (perioden er også betegnet som eokambrium), for ca. 600 millioner år siden, var det en aktiv vulkan på dette stedet. Toppen av vulkanen er for lenge siden erodert vekk av vær og vind, slik at det nå bare er tilførselsrøret slik det størknet dypt inne i vulkanen som er synlig i dagen. Mineraliseringen er spesiell og en rekke av bergartene i området har fått navn etter gårdene i området (Søvitt etter Søve, Fenitt etter Fen, Vipetoitt etter Vipeto, Melteigitt etter Melteig, Rauhaugitt etter Rauhaug, Damtjernitt etter Damtjern). Siden er tilsvarende bergarter funnet andre steder i verden, og de har da fått de samme navnene.

Gravedriften i området kan deles i 3 epoker. Den første epoken begynte i 1650 og varte fram til 1927. Driften var vest i Gruveåsen i et nettverk av gruveganger helt ned til en dybde på 160 meter under havoverflaten. Det ble vunnet ut jern av en hematitt (rødjernstein), og i senere tid har det vist seg at den var radioaktiv p.g.a. en relativt stor konsentrasjon av radioaktivt Thorium. Så døde da også de fleste gruvearbeiderne etterhvert av diverse merkelige lungesykdommer.

Den neste epoken hang sammen med Hydros første framstilling av kunstgjødsel tidlig i vårt århundre. Søvitten viste seg å være så kalkrik at Hydro i en periode benyttet den som en erstatning for kalkstein. Cappelen drev utvinningen av Søvitt lenger, for hans gruver går også helt ned til en dybde på minus 160 meter.

Den siste epoken kom i gang etter siste krig og varte fram til 1965. Det viste seg at Søvitten inneholdt små mengder av det sjeldne mineralet niob, og man forsøkte å få til økonomisk drift av dette, uten å lykkes.

Men så til det botaniske. Nede ved Norsjø fant vi trollbær (*Actaea spicata*), bakkeveronika (*Veronica arvensis*), trefingersildre (*Saxifraga tridactylitis*), åkerveronika (*Veronica agrestis*), en tue av en plante som trolig var kryssingen mellom sølvarve og storarve (*Cerastium tomentosum x arvense*), sandarve (*Arenaria serpyllifolia*), maurarve (*Moehringia trinervia*) og dunkjempe (*Plantago media*).

Oppe på knausen fant vi fløyelsmarikåpe (*Alchemilla glaucescens*), tofrøvikke (*Vicia hirsuta*), kjøtttype (*Rosa dumalis*), lodnebrege (*Woodsia ilvensis*), glattveronika (*Veronica serpyllifolia*), ettårsknavel (*Scleranthus annuus*), vårmarihand (*Orchis mascula*), skogstjerneblom (*Stellaria nemorum ssp. nemorum*), rød jonsokblom (*Silene dioica*) og springfrø (*Impatiens noli-tangere*). Vi kom etter hvert bort i et fuktig vannsig, og her fant vi blant annet bekkekarse (*Cardamine amara*) og lenger nede i skråningen ruterøysopp (*Clavatia utriformis*).

Vi gikk ut på Torsnes for å spise nista og gikk langs bilvegen tilbake. Bygeskyene ble mer og mer truende. Underveis fant vi karve (*Carum carvi*), stakekarse (*Barbarea stricta*), haremat (*Lapsana communis*), mengder av svaleurt (*Chelidonium majus*) og dagfiol (*Hesperis matronalis*), også hvite. Når vi kom tilbake til bilene fant vi mye av soppen svart pokalmorkel (svensk navn) (*Helvella queletii*) og spirende flangrer (*Epipactis sp.*).

Før vi kjørte hjem, tok vi en liten tur opp i beiteenga til Søve landbruksskole og fant forvilla krypmispel (*Cotoneaste horizontalis*).

TRE-
FINGER SILDRE

Grå-
dodre

Österlen (Sydøstre Skåne)

Sommer-ekskursjon.

25. juni - 2. juli 1995.

Botanisk kjentmann: Harry Andersson.

Turleder: Bjørn Erik Halvorsen.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

Årets sommerekskursjon i foreningen gikk til Syd-østre Skåne, til det området som går under betegnelsen Österlen. Vi var stasjonert på vandrerhjemmet i Baskemölla og tok dagsutflukter herfra. Ekskursjonen hadde 27 deltakere som fikk oppleve et fantastisk sommervær hele uken. Det er laget en egen rapport fra ekskursjonen, slik at dette referat i årsrapporten bare er ment å være et resymé der bare de mest interessante artene er tatt med.

Dagsprogrammet var slik: Mandag 26 juli: Baskemölla-området med en ettermiddagstur ned til Kivik. Tirsdag 27. juli: Sydvestover til Kåseberga, Benestad og Röddinge skog. Onsdag 28. juli: Stenshuvud, Vitemölla og Haväng. Torsdag 29. juli: Degeberga, Maltesholm, Lyngsjö og Tosteberga strandenger øst for Kristianstad. Fredag 30. juli: Vitemölla, Vitaby, Grevlunda og Kronovall. Lørdag 1. juli: Eljaröd, Alunbruket, Järstorp og Brösarps Backar.

Vi besøkte en rekke forskjellige biotoper:

På Skånes sydkyst fikk vi blandt annet se småkattost (*Malva neglecta*), sandsmelle (*Silene conica*), knoppnellik (*Petrorhagia prolifera*), hagekjørvel (*Anthriscus cerefolium*), grådodre (*Alyssum alyssoides*), blå åkersteinfrø (*Lithospermum arvense* ssp. *caerulescens*), sanddodre (*Camelina sativa* ssp. *microcarpa*), småsneglebelg (*Medicago minima*), piggtistel (*Carduus acanthoides*), mursennep (*Diplotaxis muralis*), bukketorn (*Lycium barbarum*), hunderot (*Ballota nigra*), filtpestrot (*Petasites spurius*), klinte (*Agrostemma githago*), luktvikke (*Vicia tenuifolia*), kambunke (*Koeleria glauca*) og sandsvingel (*Festuca polesica*).

I sandbakkene og engene på Skånes østkyst så vi vårsvineblom (*Senecio vernalis*), sommervikke (*Vicia sativa* ssp. *nigra*), krabbekløver (*Trifolium campestre*), musekløver (*Trifolium dubium*), stripekløver (*Trifolium striatum*), vårvikke (*Vicia lathyroides*), smaltimian (*Thymus serpyllum* ssp. *serpyllum*), knollmjødurt (*Filipendula vulgaris*), dvergmarikåpe (*Aphanes inexpectata*), flikrose (*Rosa obtusifolia*), liten kildeurt (*Montia fontana* ssp. *chondrosperma*), sandnellik (*Dianthus arenarius*), sandstråblom (*Helichrysum arenarium*), sandlilje (*Anthericum liliago*), kubjeller (*Pulsatilla pratensis*), sandmjelt (*Astragalus arenarius*), kamgras

(*Cynosurus cristatus*), sandtimotei (*Phleum arenarium*), sandsvingel (*Festuca polesica*), kambunke (*Koeleria glauca*), sandskjegg (*Corynephorus canescens*), takfaks (*Bromus tectorum*), hestehavre (*Arrhenatherum elatius*) og ekornsvingel (*Vulpia bromoides*).

Ellers i strandsonen fant vi dvergseradella (*Ornithopus perpusillus*), krypmure (*Potentilla reptans*), vassskjeks (*Berula erecta*), saltarve (*Sagina maritima*), legevandelrot (*Valeriana officinalis*), vaid (*Isatis tinctoria*), hornlevkøy (*Matthiola longipetala*), flikkjempe (*Plantago coronopus*), rosekattost (*Malva alcea*), gulltorn (*Ulex europaeus*), smågeitskjegg (*Tragopogon pratensis ssp. minor*), rustsivaks (*Blysmus rufus*), sumpsivaks (*Eleocharis palustris*), strandkveke (*Elymus farctus ssp. boreali-atlanticus*), taresaltgras (*Puccinellia capillaris*), villtimotei (*Phleum pratense ssp. nodosum*), toppstarr (*Carex paniculata*), revestarr (*Carex vulpina*) og vipestarr (*Carex extensa*).

I fuktområder i indre Österlen fant vi myrsnelle (*Equisetum palustre*), dunmjølke (*Epilobium parviflorum*), vingperikum (*Hypericum tetrapterum*), hjortetrøst (*Eupatorium cannabinum*), lodneføllblom (*Leontodon hispidus*), myrflangre (*Epipactis palustris*), bekkekarse (*Cardamine amara*), vassveronika (*Veronica anagallis-aquatica*), krusfrø (*Selinum carvifolia*), småvandelrot (*Valeriana dioica*), vill-lin (*Linum catharticum*), sumpmaure (*Galium uliginosum*), kongsmarihand (*Dactylorhiza majalis*), bekkestjerneblom (*Stellaria alsine*), kjempepigknopp (*Sparganium erectum ssp. neglectum*), brunskjene (*Schoenus ferruginus*), gråsv (*Juncus inflexus*), buttsiv (*Juncus subnodulosus*), bustsivaks (*Isolepis setacea*), kalkgrønnaks (*Brachypodium pinnatum*), buesøtgras (*Glyceria declinata*), spriksøtgras (*Glyceria notata*), englodnegras (*Holcus lanatus*) og kjevlestarr (*Carex diandra*).

Langs små vassdrag fikk vi se kjempevass-soleie (*Ranunculus fluitans*), stor vassskjeks (*Sium latifolium*), gul frøstjerne (*Thalictrum flavum*), hjortetrøst (*Eupatorium cannabinum*), kalmusrot (*Acorus calamus*), vassblink (*Hottonia palustris*), vassgro (*Alisma plantago-aquatica*), skjoldblad (*Hydrocotyle vulgaris*), hestekjørvel (*Oenanthe aquatica*), stor gjeldkarve (*Pimpinella major*), mannasøtgras (*Glyceria fluitans*), buesøtgras (*Glyceria declinata*), langstarr (*Carex elongata*) og blanktjønnaks (*Potamogeton lucens*).

I skogsområder fant vi sydlig skogstjerneblom (*Stellaria nemorum ssp. glochidisperma*), hvitpestrot (*Petasites albus*), jordbærmure (*Potentilla sterilis*), bleikarve (*Stellaria pallida*), bøkearve (*Stellaria neglecta*), stortrollurt (*Circaea lutetiana*), krattvikke (*Vicia dumetorum*), månefiol (*Lunaria rediviva*), skyggeborre (*Arctium nemorosum*), ullborre (*Arctium tomentosum*), akeleiefrøstjerne (*Thalictrum aquilegifolium*), skogfredløs (*Lysimachia nemorum*), haremat (*Lapsana communis*), lungeurt (*Pulmonaria obscura*), lundstjerneblom (*Stellaria holostea*), gultvetann

(*Lamium galeobdolon*), skoghøymole (*Rumex sanguineus*), skogstarr (*Carex sylvatica*), skoghundegras (*Dactylis glomerata ssp. aschersoniana*), skogskorn (*Hordelymus europaeus*) og agderstarr (*Carex divulsa ssp. leersii*).

I englandskap fant vi solrose (*Helianthemum nummularium*), finnmarksvineblom (*Senecio integrifolius ssp. integrifolius*), majviva (*Primula farinosa*), aurarve (*Minuartia viscosa*), jærtistel (*Serratula tinctoria*), knollmjøduert (*Filipendula vulgaris*), skjermgyllen (*Centaureum erythraea*), villkornell (*Cornus sanguinea*), åkermarimjelle (*Melampyrum arvense*), villpastinakk (*Pastinaca sativa*), kystmaure (*Galium saxatile*), krypfredløs (*Lysimachia nummularia*), dvergtistel (*Cirsium acaule*), vill-lin (*Linum catharticum*), gyvel (*Cytisus scoparius*), kløverert (*Tetragonolobus maritimus*), bendelløk (*Allium scorodoprasum*), vollkarse (*Lepidium heterophyllum*), gravveronika (*Veronica filiformis*), skogflatbelg (*Lathyrus sylvestris*), narmarihånd (*Orchis morio*), nebbstarr (*Carex lepidocarpa*), hjertegras (*Briza media*), englodnegras (*Holcus lanatus*), krattlodnegras (*Holcus mollis*) og enghavre (*Avena pratensis*).

Langs veikanter fant vi svimekjeks (*Chaerophyllum temulum*), lundkarse (*Cardamine impatiens*), kåltistel (*Cirsium oleraceum*), svensk asal (*Sorbus intermedia*), mongolspringfrø (*Impatiens parviflora*), fargerese (*Reseda luteola*), ullurt (*Logfia arvensis*), gaffelurt (*Logfia minima*), steinstorkenebb (*Geranium columbinum*), lodnekardeborre (*Dipsacus strigosus*), landøyda (*Senecio jacobaea*), åkerripperspore (*Consolida regalis*), sikori (*Cichorium intybus*), krumhals (*Anchusa arvensis*), veivortemelk (*Euphorbia esula*), knopparve (*Sagina nodosa*), kjempehøymole (*Rumex hydrolapathum*), småsnegleskolm (*Medicago minima*), hundesennep (*Descurainia sophia*), kjempesennep (*Sisymbrium altissimum*), spansk kjørvel (*Myrrhis odorata*), kystmarikåpe (*Alchemilla xanthochlora*), stivsvingel (*Festuca trachyphylla*) og åkerkvein (*Apera spica-venti*).

Åsstranda ved Frierfjorden

Torsdag 6. juli 1995.

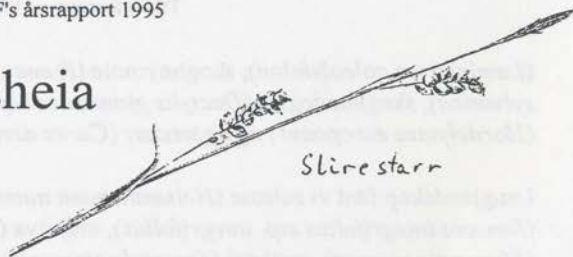
15 minutter etter frammøtetidspunkt ved Texaco-stasjonen på Heistad var turlleder pluss to til møtt fram, og alle hadde deltatt på den tilsvarende turen tidligere år. Vi har ikke noen god forklaring på dette lave frammøtet, for været var bra. De tre valgte å dra på en annen lokalitet i stedet for Åsstranda, og siden dette da ble en ikke-annonsert tur, utelates referatet.

Seljord-Svartdalsheia

7.-9. juli 1995

Turleder: Bjørn Erik Halvorsen.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

For et par år siden ble Svartdalsheia satt opp på turprogrammet i forbindelse med en tur i Seljords-området. Den gangen var vi ved Blika på lørdagen og skulle i den kalkspat-førende skiferen i Svartdals-heia på søndagen. Men, fordi det var oppdaget en spesiell orkidé i Fyresdal, ble søndagsutflukten lagt dit i steden. Men i 1995 ble turen satt opp på nytt. Dessverre var det bare fem turdeltakere, men disse fem personene hadde til gjengjeld høy kompetanse.

Overnattinga var på camping-hytter på Seljord Camping. Hyttene var greie de, men det var en overraskelse at det hverken fantes puter, bestikk, glass, kopper eller asjetter. Men man får jo ordnet seg likevel på et vis.

Fredag 7. juli.

Vi kom opp til Seljord på fredag kveld, i lettskyet vær etter regnvær tidligere på dagen, og dro straks bort til Bistro-en i Seljord sentrum for å spise middag. Middagen var nydelig. Etterpå kjørte vi bort folkehøyskolen og fikk bekreftet både engklokka (*Campanula patula*) og lodnefølblomen (*Leontodon hispidus*). Senere på kvelden fant vi en spesiell kveke (*Elymus repens*) bak campinghyttene med svært lange snerp. Finn Wischmann hadde aldri sett noe tilsvarende. Ellers koste vi oss med vin ut over kvelden. Det ble noe kjølig etter hvert.

Lørdag 8. juli.

Vi våknet til strålende fint, klart vær. Det ble noe mer skyet ut over dagen, men heldigvis oppholdsvær. Vi kjørte inn i Svartdalsheia fra Åmotsdal og parkerte der bilveien sluttet. Vi gikk bort mot Skinnuten. Underveis over setervollen fant vi seterstarr (*Carex brunnescens*), slirestarr (*Carex vaginata*), blankstarr (*Carex saxatilis*), fjellmarikåpe (*Alchemilla alpina*), stjernesildre (*Saxifraga stellaris*), tyrihjelms (*Aconitum septentrionale*), kattede (*Antennaria dioica*) og fjellforglemmegei (*Myosotis decumbens*).

I vestskråningen på Skinnuten var det kalkspatførende skifer og vi fant bergskrinneblom (*Arabis hirsuta*), bergveronika (*Veronica fruticans*), fjellveronika (*Veronica alpina ssp. alpina*), fjellbakkestjerne (*Erigeron borealis*), skåresildre (*Saxifraga adscendens*), fjellarve (*Cerastium alpinum ssp. alpinum*), taggbregne

(*Polysticum lonchitis*), hvitmjølke (*Epilobium lactiflorum*), blålyng (*Phyllodoce caerulea*), grønnkurler (*Coeloglossum viride*), gulsildre (*Saxifraga aizoides*), fjellfrøstjerne (*Thalictrum alpinum*) og kranskonvall (*Polygonatum verticillatum*). Litt lenger nord kom vi inn på ei lita myr med mengder av gulsildre (*Saxifraga aizoides*), svartopp (*Bartsia alpina*), seterfrytle (*Luzula multiflora ssp. frigida*), bjønnbrodd (*Tofieldia pusilla*), skavgras (*Equisetum hyemale*), dystarr (*Carex limosa*) og strengstarr (*Carex chordorrhiza*). Vi kunne se direkte inn til Brattefjell herifra.

VI fortsatte videre til Mjølteli seter. Der vi spiste nista. På vollen fant vi vanlig marinøkkel (*Botrychium lunaria*) og glattveronika (*Veronica serpyllifolia ssp. serpyllifolia*). Vi fortsatt videre opp i skråningen under Ostgryvla og her fant vi flekkmarihand (*Dactylorhiza maculata*), mengder av hvitlyng (*Andromeda polifolia*), søterot (*Gentiana purpurea*), rabbesiv (*Juncus trifidus*) og greplyng (*Loiseleuria procumbens*). Vi gikk opp til en topp på ca. 1000 m.o.h. og hadde en praktfull utsikt over dalen, og i det fjerne så vi både Gaustamassivet og Vindeggen. Vi var også heldige å få se en mår. Nede i dalen igjen fant vi fjellsyre (*Oxyria digyna*), fjellveronika (*Veronica alpina ssp. alpina*) og grønnvier (*Salix phylicifolia*). Vi gikk tilbake til elva ved parkeringsplassen og langs den ble det funnet sveltull (*Thrichophorum alpinum*), brearve (*Cerastium cerastoides*), rosett av kongsspir (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), gulstarr (*Carex flava*), tvebostarr (*Carex dioica*), seterfrytle (*Luzula multiflora ssp. frigida*), torvull (*Eriophorum vaginatum*) og duskull (*Eriophorum angustifolium ssp. angustifolium*).

Så kjørte vi ned til kapellet i Åmotsdal for å få bekreftet tidligere referanser i floraatlasen. Langs elva fant vi fjellsyre (*Oxyria digyna*), bekkekar (se *Cardamine amara*), tårnurt (*Arabis glabra*), amerikamjølke (*Epilobium watsonii*) og hvitsoleie (*Ranunculus platanifolius*). Så gikk vi opp i lia syd for elva og fant mengder av skogmarihand (*Dactylorhiza fuchsii*), gulsildre (*Saxifraga aizoides*), legevintergrønn (*Pyrola rotundifolia ssp. rotundifolia*), hårstarr (*Carex capillaris*), fjelltistel (*Saussurea alpina*), fjellfrøstjerne (*Thalictrum alpinum*), småtveblad (*Listera cordata*), turt (*Cicerbita alpina*), firblad (*Paris quadrifolia*), kranskonvall (*Polygonatum verticillatum*), olavsstake (*Moneses uniflora*), fjell-lok (*Cystopteris montana*), grønnkurler (*Coeloglossum viride*), fjellstarr (*Carex norvegica ssp. norvegica*), marigras (*Hieracium odorata*), flekkgrisøre (*Hypochoeris maculata*), setergråurt (*Omalotheca norvegica*) og svartstarr (*Carex atrata*). Vi fant også igjen forekomsten av fjellfiol (*Viola biflora*), men fant ikke vadderot (*Phyteuma spicatum*), som også er sett på stedet tidligere. På veien tilbake stoppet vi ved Homli og fikk se mye ballblom (*Trollius europaeus*) og mengder av brudespore (*Gymnadenia conopsea*).

Vi kjøpte middag på kafé Krøger da vi var tilbake i Seljord.

Søndag 9. juli.

På søndag kjørte vi inn til Svartdal og videre inn til Nørsteteig, der vi parkerte. Skogstorkenebb (*Geranium sylvaticum*), fjellforglemmegei (*Myosotis decumbens*), tyrihjelme (*Aconitum septentrionale*), rød jonsøkbloom (*Silene dioica*) og engsoleie (*Ranunculus acris ssp. acris*) blomstret frodig i engene her inne. Vi stoppet ved stavkirken, som ble oppført i 1959 av konsul Melsom, som en kopi av Eidsborg stavkirke. Underveis langs skogsbilveien videre innover fant vi hvitmjølke (*Epilobium lactiflorum*), amerikamjølke (*Epilobium watsonii*), setergråurt (*Omalotheca norvegica*), sumphaukeskjegg (*Crepis paludosa*), søterot (*Gentiana purpurea*) og fjelltimotei (*Phleum alpinum*). Vi kom fram til en gård som var nyrestaurert og kunne vært kongsgården i folkeeventyrene, så storslagen var den. Det vokste blant annet flekkmure (*Potentilla crantzii*) på taket.

Vi gikk ned til et lite vann i Minnisjorddalen. Her fant vi mengder av fjellfrøstjerne (*Thalictrum alpinum*), svarttopp (*Bartsia alpina*), elvesnelle (*Equisetum fluviatile*), åkersnelle (*Equisetum arvense ssp. arvense*), engsnelle (*Equisetum pratense*), sveltull (*Trichophorum alpinum*), mannasøtgras (*Glyceria fluitans*), stakekarse (*Barbarea stricta*), gulstarr (*Carex flava*), svartvier (*Salix myrsinifolia ssp. myrsinifolia*), fjellveronika (*Veronica alpina ssp. alpina*), fjellsyre (*Oxyria digyna*), myrsauløk (*Triglochin palustris*), korallrot (*Corallorhiza trifida*) og firblad (*Paris quadrifolia*). På en bergknaus litt lenger oppe i dalen fant vi bergmjølke (*Epilobium collinum*) og kransmynte (*Clinopodium vulgare*).

Vi strevde litt med å komme over den bratte kløfta der bekken rant. Bekken hadde forøvrig krystallklart vann og det var tydelig kalkspatførende skifer langs den. På et sauebeite før vi krysset bekken fant vi seterstarr (*Carex brunnescens*), sauetelg (*Dryopteris expansa*), kvitmjølke (*Epilobium lactiflorum*), bråtestarr (*Carex pilulifera*), slirestarr (*Carex vaginata*) og fjelltistel (*Saussurea alpina*). Vi fant også bjønnekam (*Blechnum spicant*), dvergbjørk (*Betula nana*), turt (*Cicerbita alpina*), myk kråkefot (*Lycopodium clavatum ssp. clavatum*), stridfot (*Lycopodium annotium ssp. annotium*), taggbregne (*Polysticum lonchitis*) og kranskonvall (*Polygonatum verticillatum*).

Oppe på skogsbilveien igjen fant vi setermjølke (*Epilobium hornemannii*), seterarve (*Sagina saginoides*), fjellrapp (*Poa alpina*), trefingerurt (*Sibbaldia procumbens*), fjellstarr (*Carex norvegica ssp. norvegica*), brearve (*Cerastium cerastoides*), dvergmjølke (*Epilobium anagallidifolium*), dverggråurt (*Omalotheca supina*), nikkevintergrønn (*Orthilia secunda*) og tranestarr (*Carex buxbaumii ssp. mutica*). Vi tok matpakkene på setervollen ved Skroyva. Vi lå og dømte i det varme sommerværet og hadde lite lyst til å vandre videre.

Vi fortsatte bort til det lille vannet ved Løyning (877 m.o.h.). Underveis dit fant vi blankstarr (*Carex saxatilis*), myrsnelle (*Equisetum palustre*), fjellburkne (*Athyrium distentifolium*), setersyre (*Rumex acetosa ssp. lapponicus*) og kryssningen mellom snipestarr og dystarr (*Carex rariflora x limosa*). Langs veien over myrene videre fant vi omsider ei furu (!), for dette området var nesten fritt for furu, stjernesildre (*Saxifraga stellaris*), sveltstarr (*Carex pauciflora*) og liten myrklegg (*Pedicularis palustris*). Langs veien videre nedover til bilene fant vi hårstarr (*Carex capillaris*), tranestarr (*Carex buxbaumii ssp. mutica*), vårpengeurt (*Thlaspi caerulescens*) og brønnkarse (*Rorippa palustris*).

Det var naturlig å avslutte turen her, for alle tre bilene hadde satt opp et eget program for hjemturen. Esther skulle innom Seljord-utstillingen, Finn og Elin skulle mot Oslo og Kjell og referenten oppsøkte brunkløver-forekomsten i Hjartdal.

Grorud i Siljan

Tirsdag 18. juli 1995.

Turleder: Harald Stendalen.

Referent: Grete Stendalen.

Antall deltakere: 12.

Grorudgrenda ligger øverst i Siljan og grenser i nord til Buskerud fylke. Jordene på Grorudgårdene ligger vestvendt og solrikt med en vidstrakt utsikt over skogsmark og vann mot Gjerpen. Gårdene er nedlagt og dyreholdet er avsluttet for noen få år siden. Heldigvis blir en del av jordene slått og det var rundt disse jordene vi skulle se etter solblom, *Arnica montana*. Forekomsten er nok noe i tilbakegang, men vi så adskillige eksemplarer denne kvelden. Deltakerne spredte seg rundt på jordene ved gården Nedre Grorudplassen guidet av Alf Grorudplassen, gårdens eneste beboer. En ny vegtrasse skal komme i nærmeste framtid, men den ser ikke ut til å ha noe særlig innvirkning på solblom-lokaliteten. Vi så en del andre engplanter som er vanlig på denne tiden, som blåklokke, *Campanula rotundifolia*, prestekrage, *Leucanthemum vulgare*, hvitbladtistel, *Cirsium helenioides*, og mjøduert, *Filipendula ulmaria*. Frøhus av engkall, *Rhinanthus serotinus*, raslet og beviste at høyonna hadde foregått i rett tid.

Senere gikk vi opp mot den nedlagte gården Steindalen, som har flott utsikt over Sporevann. På veien kunne vi se eksempel på planting av gran på gamle jorder, noe som kanskje er økonomisk, men ikke er særlig vakkert syn. Etter spising av markjordbær langs veien ble forskjellig nistemater fortært.

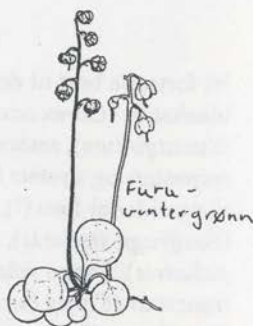
Hvitbladtistel

Langøy ved Kragerø

Søndag 13. august.

Turleder: Tore Kjærre.

Referent: Tore Kjærre.

Vi møttes på Valle i fint vær og reiste noe seint til Langøy. På Langøy var det meget **tørt** ! Og mye av blomstene hadde tørket ut.

Det var varmt i liene og lite å se. Men det var mere blomster langs gruvene, og det strømmet kald damp ut av gruveåpningene og der var det kjølig og godt. Det var mye hasselnøtter langs vegene og det ble plukket en del.

Vi spiste og badet i Langøykilen og man plukket stein !

Deltagerne var på en fin rundtur i området rundt gruvene og ned mot Kjærbonn og vidre mot Kirkegården og tilbake mot Langøykilen.

Noen av blomstene vi fant: Nikkevintergrønn (*Orthilia secunda*), furuvintergrønn (*Pyrola chlorantha*), gullkløver (*Trifolium aureum*), myrkongle (*Calla palustris*), hvit røsslyng (*Calluna vulgaris*), hjertegrass (*Briza media*), dvergmaure (*Galium trifidum*) og store mengder med rødsmelle (*Silene armeria*).

Siktesøya i Langesundsfjorden

Søndag 20. august.

Turleder: Karl Eriksen.

Referent: Karl Eriksen.

Fra Brevik kl. 10:00 med Åsenius. Fint varmt vær. 9 deltakere.

Siktesøy, et ubeskrevet blad botanisk sett, og vi hadde ikke de helt store forventninger da vi gikk i land på fergekaia i Risøysundet.

Langs stier til østvendte Gardbukta. Underveis fant vi broddtelg (*Dryopteris carthusiana*) og til sine tider masser av liljekonvall (*Convallaria majalis*). I

strandkanten ved Gardbukta oppdaget vi gul frøstjerne (*Thalictrum flavum*) samt kjempesøtgras (*Glyceria maxima*).

I fortsettelsen mot Svendsvika fant vi ryllsiv (*Juncus articulatus*) og paddesiv (*Juncus bufonius*), og i skogkanten tilbake til "Andedammen" vokste lundgrønnaks (*Brachypodium sylvaticum*). Ved fergeleiet i "Andedammen" (Kalveholet) så vi påny kjempesøtgras (*Glyceria maxima*).

Selv om det botaniske utbyttet ikke var stort, så fikk vi en fin tur med masse bading i det fine været, og et innblikk i tidligere tiders aktiviteter med steingjerder og gjengroddede åkre og utmark.

Avreise kl. 16:00.

Herre, Kongens dam og Sibjørntjenna

Tid: Torsdag 24. august.

Turleder og referent: Roger Halvorsen.

Etter noen forviklinger og misforståelser om tidspunkt og annet, fant til slutt kveldens 13 deltagere med stort og smått hverandre på parkeringsplassen ved Kongens Dam. Her var vannstanden svært høy, og det var små områder å lete på etter pusleplanter. Vi fant mengder av dikevasshår, *Callitriche stagnalis*, samt noen få eksemplarer av firling, *Crassula aquatica*, i fruktstadiet. Det ble også funnet to eksemplarer av småslirekne, *Persicaria minus*, og ellers kan nevnes nålesivaks, *Eleocharis acicularis*, i tykke tepper her og der på bunnen, tjønngras, *Litorella uniflora*, evjesoleie, *Ranunculus reptans*, en del veikveronika, *Veronica scutellata*, og vasspepper, *Persicaria hydropiper*.

Etter kafferast dro vi ned mot fotballbanen og badedammen. Her ble det registrert bl.a. pastinakk, *Pastinaca sativa*, engrødtopp, *Odontites vulgaris*, og, i dammen, sylblad, *Subularia aquatica*. Ferden gikk så mot Sibjørntjenna, og langs veikantene sto det masser av pastinakk som var kommet langt inn i fruktstadiet.

Vi gikk veien ned mot sørenden av Sibjørntjenna, men nede ved vannet var det også ordinær flora med bukkeblad, *Menyanthes trifoliata*, og brei dunkjevle, *Typha latifolia*, som det beste.

Vi gikk sørover gjennom skogen langs utløpsbekken fra Sibjørntjenna. Ned i strandområdet ble det gjort flere spennende funn. Best var kan hende funn av krusfrø, *Selinum carvifolia*, som ble funnet i bredden mellom takrørssonen og stien.

Ellers var takrørsbestandene tette, men mot stien og i nordenden av takrørssumpen var det betydelige mengder av kjempesøtgras, *Glyceria maxima*, å se. I oresumpskogen her ble det også funnet en hel del myrkongle, *Calla palustris*, men det ble funnet bare sterile eksemplarer.

Nalumstranda i Brunlanes

Tirsdag 29. august 1995.

Turleder: Bjørn Lervik.

Referent: Bjørn Lervik.

Det var 7 TBF-ere som møtte ved bensinstasjonen på Moheim denne fine sensommerkvelden. Ved framkomsten til butikken på Nalum i Brunlanes fant vi ingen ventende lokalbotanikere fra Larvik, så vi fortsatte direkte til parkeringsplassen ved bunnen av Naverfjordens østside.

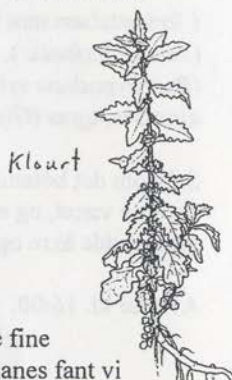
I det stille kveldsværet med nesten havblikk startet vi turen langs "Kyststien" utover på østsiden av fjorden. Allerede ved første strandeng fant vi flikbrønsele (*Bidens tripartita*), landformen av vass-slirekne (*Polygonum amphibium*), grønt hønsegras (*Polygonum tomentosum*), rødt hønsegras (*Polygonum lapathifolium*) og en forvillet solsikke i åkerkanten. I åkerkanten fant vi også tungras (*Polygonum aviculare*) og strandbalderbrå (*Matricaria maritima*). Ved en liten strand var det en del strandarve (*Honckenya peploides*), strandreddik (*Cakile maritima*), strandmelde (*Atriplex littoralis*) og såpeurt (*Saponaria officinalis*).

Ellers så vi mange forlenget avblomstrede og frøsatte strandvortemelk (*Euphorbia palustris*), gode bestander av blomstrende strandstjerne (*Aster tripolium*) og strandvindel (*Calystegia sepium*) i det næringsrike strandbeltet.

I et nesten uttørket bekkeløp så vi vassgro (*Alisma plantago-aquatica*). Langs en del av Kyststien var det store bestander av klourt (*Lycopus europaeus*) og noen få grøftesoleier (*Ranaunculus flammula*). Vi var også på leting etter jordbærkløver (*Trifolium fragiferum*), men den var ikke å finne.

Etter en hyggelig rast på svabergene nær sjøen fikk vi de siste solstrålene og det var tid for å returnere. En lavforekomst nær rastestedet ble bestemt til å være klipperagg (*Ramalina siliquosa*).

Det ble en fin stille kveld i et lett kupert friområde langs litt av Kyststien i Brunlanes.

Åbyelva i Bamble (Sopptur)

Søndag 3. september.

Turledere: Esther Broch og Anne Vinorum.

Referent: Anne Vinorum.

Dette ble en tur med få deltakere - kun seks, turlederne inkludert. Vi startet opp med "finner vi ikke sopp, finner vi noe annet" spennende for øyet.

Turen gikk innover Åbyelva i Bamble til et par kilometer forbi Bjerkesethgården. Det var tildels frodig vegetasjon, det allermeste med klorofyll.

Vi hadde en fin tur soppens fravær til tross, skogen var full av nøtter og bjørnebær. Matpause ble holdt i en gammel løe mens regnet silte ned, det gav løfter om sopp senere i høst.

I tillegg til en del "strøsopp" fant vi: Snøhvit blekksopp (*Coprinus niveus*), nøttekremle (*Russula vesca*), rødrandkjuke (*Fomitopsis pinicola*), vanlig brødkorg (*Crucibulum laeve*) og vanlig stubbhorn (*Xylaria hypoxylon*).

Sopptur og soppkurs

Tirsdag 12. september.

Dette var tenkt å være en kombinert sopptur og soppkurs med Per Marstad som soppspesialist. Men desverre måtte det hele avlyses fordi det ikke fantes sopp etter den tørre sommeren.

Per Marstad har sagt seg villig til å stille opp på et lignende arrangement et annet år, i håp om at værgudene viser seg mer soppvennlig.

Grunningsdalen i Seljord

Lav- og mose-tur.

Helgen 22. - 24. september 1995.

Turleder: Bjørn Erik Halvorsen.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

I år ville vi forsøke noe nytt i foreningen på en tid av året da de fleste kar-plantene hadde gjort seg ferdige med sesongen. Vi ville forsøke en kombinert lav- og mosetur. Vi ønsket å legge turen til et område som hadde sin originale vegetasjon intakt, og som var relativt lite utsatt for sur nedbør. Valget falt på Grunningsdalen i Seljord, som ligger mellom Lifjell-plataet og Mælefjell, og som har et bratt juv ned på seljordsida.

Vi overnattet i campinghytter på Seljord Camping og fikk oppleve en helg med varmt sensommervær på fredag og lørdag og dagsregn på søndag. Derfor ble det bare botanisering på lørdagen, en solfylt dag med vestavind. Det var 10 deltagere på turen, hvorav en lavekspert (Einar Timdal), en vegetasjonsøkolog (Siri Rui) og en botaniker (Finn Wischmann).

På grunn av at Einar Timdal var med, konsentrerte vi oss mest om lavararter, og vi fant en god del lavararter, også sjeldne. Mosevegetasjonen var også rik, men vi nøyde oss med å peke ut de artene som vi kjente fra før, et par andre tok vi med hjem for å bestemme nærmere, resten gikk vi forbi. Karplantevegetasjonen var begrenset på grunn av den sure kavrtsitten (sandstein), men vi merket oss likevel heisiv (*Juncus squarrosus*) og skogkarse (*Cardamine flexuosa*). Et par sopper ble også identifisert underveis.

Vi kjørte opp i Grunningsdalen til det stedet der veien går bort til Tvingeli, gikk nordover mot Grunnåi og fulgte denne ned til brua over til Tvingeli, tok lunch ved Lyngåsen og gikk tilbake til bilene. På veien ned igjen stoppet vi ved Brokebuåi og botaniserte i skrenten på nedsiden av veien.

Der vi parkerte fant vi grå stokklav (*Parmeliopsis hyperopta*), gul stokklav (*Parmeliopsis ambigua*) og furustokklav (*Imshaugia aleurites*), men den virkelige godbiten var fjellbjørklav (*Parmeliopsis esorediata*) som er endem for Austagder, Telemark og Buskerud og som til nå har bare ca. 30 kjente lokaliteter.

Videre innover åsen fikk vi demonstrert gullroselav (*Cetraria pinastri*), gubbeskjegg (*Alectoria sarmentosa*), mørkskjegg (*Bryoria fuscescens*), mengder av hengestry (*Usnea filipendula*), furuskjell (*Cladonia parasitica*) og brun skorpelav

(*Hypocenomyce friesii*). Ellers merket vi oss vanlig bjørnemose (*Polytrichum commune*), einerbjørnemose (*Polytrichum juniperinum*), fjellbjørnemose (*Polytrichum alpinum*), furumose (*Pleurozium schreberi*), berghinnemose (*Plagiochila porelloides*) og store mengder av fjærmose (*Ptilium crista-castrensis*).

Da vi nærmet oss Grunnåi fant vi bemerkelsesverdig mye av den relativt sjeldne sprikeskjegg (*Bryoria nadvornikiana*), som har en basis som er betydelig mørkere enn spissene, og som er blandt de utrydningstruede lavartene i Sverige. Av lavararter som vi merket oss langs Grunnåi var brun fargelav (*Parmelia omphalodes*), torvmoselav (*Icmadophila ericetorum*), meltraktlav (*Cladonia cenotea*), syllav (*Cladonia gracilis*), grønn knappenålslav (*Calicium viride*), morknelav (*Cladonia bacilliformis*), papirlav (*Platismatia glauca*), og sukkerlav (*Hypogymnia farinacea*).

De mosene som vi identifiserte på denne strekningen var tråkleglefse (*Cephalozia connivens*), gåsefotskjeggmoser (*Barbilophozia lycopodioides*), blanksigd (*Dicranum majus*), kystjammemose (*Plagiothecium undulatum*) og kransemose (*Rhytidiadelphus triquetrus*). Det fantes også flere ulike torvmosearter i lia: Furutorvmose (*Sphagnum capillifolium*), grantorvmose (*Sphagnum girgensohnii*), rosetorvmose (*Sphagnum warnstorffii*), lyngtorvmose (*Sphagnum quinquefarium*), rødtorvmose (*Sphagnum rubellum*) og kjøtt-torvmose (*Sphagnum magellanicum*).

Vi studerte få lav-arter ved Lyngåsen, men på noen av de gamle laftede stokkene som lå lagret i kanten av enga fikk vi blandt annet demonstrert stubbelav (*Cladonia botrytes*). Underveis til Lyngåsen fant Anne og Esther en rødvorte-art (*Nectria* sp.) og oppe ved gården hjelmorkel (*Cudonia circinans*). Ellers fant vi en lys gråmose som trolig var sandgråmose (*Racomitrium canescens*) og kystbjørnemose (*Polytrichum formosum*) på veien tilbake.

Ved Brokebuåi fant Einar kort trollskjegg (*Bryoria bicolor*) som har mørke brune basisgrener og gråbrune grensvisser. Dette var i seg selv en godbit, men høydepunktet var likevel det funnet han gjorde i bunden av den bratte kløfta. Der fant han kystgrønnever (*Peltigera britanica*), som er nyfunn for Østlandet. Den er ellers funnet fra Austagder og videre oppover kysten av Vestlandet og Nord-Norge, og er særpreget ved skjellformede cephalodier som faller av etter hvert. På dette stedet ble det også demonstrert/funnet skrubbenever (*Lobaria scorbiculata*), den som på svensk heter gammelgranlav (*Lecanactis abietina*), skålfiltlav (*Pannaria pezizoides*), lungenever (*Lobaria pulmonaria*), lodnevrenge (*Nephroma resupinatum*) og randkvistlav (*Hypogymnia vittata*). De fleste av disse ble funnet i tilknytning til selje. Vi søkte også etter huldresty (*Usnea longissima*) som er funnet på dette stedet tidligere, men uten resultat.

Ved bilene fant vi teppekildemose (*Philonotis fontana*) og vegkrukkemose (*Pogonatum urnigerum*).

Innholdsfortegnelse TBF 1995

Året som er gått...	Side 2
Ballastbed Mule Varde	Side 3
Aktivitetsdager Mule Varde	Side 3
Årsmøtet 1994	Side 4
Kretas skjønnheter (Harald Stendalen)	Side 6
Jeg velger meg	Side 8
Sjælland	Side 8
Skjermplantefamilien	Side 10
Kombinert medlemsmøte	Side 12
En botaniker ser tilbake (Finn Wischmann)	Side 12
Syltetøyaften	Side 14
Julemøtet (Dovre-ekskursjonen)	Side 15
Blomstrende sommerminner	Side 18
Hvorfor Sibir, vi har Tana (Reidar Elven)	Side 21
Myrer og myrtyper (Asbjørn Moen)	Side 25
Jeg velger meg...	Side 27
Insektsetende planter	Side 27
Botanisering om vinteren	Side 28
Sommerfugler og planter	Side 29
Solbergsetre i Langangen	Side 31
Auen - Mørjerød i Porsgrunn	Side 31
Valle - Fossingfjorden	Side 33
Svarteberget	Side 33
Fyresdal	Side 35
Florabrukkurs (Finn Wischmann)	Side 35
Fensfeltet ved Ulefoss	Side 37
Sommerekursjon Österlen (resymé)	Side 39
Åsstranda ved Frierfjorden (avlyst)	Side 41
Seljord - Svartdalsheia	Side 42
Gorud i Siljan	Side 45
Langøy ved Kragerø	Side 46
Siktesøya i Langesundsfjorden	Side 46
Herre, Kongens dam, Sibjørntjenna	Side 47
Nalumstranda i Brunlanes	Side 48
Åbyelva i Bamble (sopptur)	Side 49
Sopptur og soppkurs (avlyst)	Side 49
Grunningsdalen i Seljord (lav og moser)	Side 50